

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 50.—

Félévre ... » 25.—

Negyedévre ... » 12.50

Egyes szám ára 1 korona.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI HETILAP.

Főszerkesztő:

KISS JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

RÓZSA MIKLÓS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, december hó 15. —

Krónika.

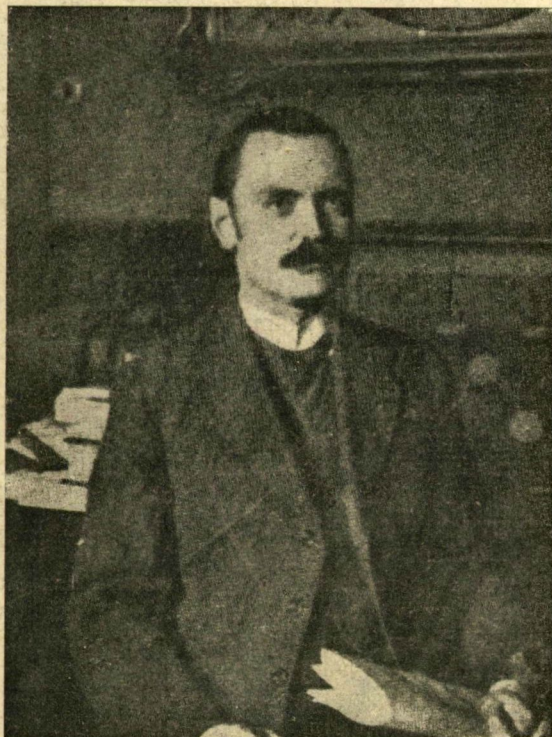
Kossuth álma.

»Ha a kisebb nemzetek a nagyhatalmak általi elnyeletéstől meg nem óvatnak, Európában nem lesz szabadság, nem lesz nyugalom, csak nagyra-vágyási, tulsulyratörekvésű vetélkedések lesznek egyfelől, másfelől örökös conspirációk. Én erősen meg vagyok győződve, hogy a dunavölgyi kisebb nemzetek confoederatiója a történelem logikájának parancsoló követelménye.«

Kossuth.

Nem ma és nem is tegnap íródtak az idézett sorok és mégis olyan frissen és üdén biztatók, mintha nem az 1848-as megváltó mondta volna angliai útján 1858-ban, hanem az 1918 prófétája. S erre a biztató szóra tán soha oly égető szükségünk nem volt, mint ma. Lelkünket ólom-súlyként nyomja a jövőtől való rettegés. Nem vagyunk bátoratlanok és nem vagyunk gyávák, de sivárnak és kietlennek látjuk *azt* a jövőt, amelyet élénk tárnak. Borzadunk a gondolatától, hogy Magyarország zsákmányra

éhes szomszédoknak legyen martalékává. És bár minden erőnkkel tiltakozunk az ellen, hogy az ancien régime által oly nagyon kompromittált naczionalista bélyeget süssék a homlokunkra, mégis azt hisszük, hogy amint: »America belongs to the American« s amint Anglia az angoloké és Svájc a svájciaké, Magyarország is a magyaroké. Ez még talán nem sovinizmus. Mi nem hordunk nemzeti-szinű csörgősapkát. Haza alatt mi nem a »haza« álar-czába bujt kizsákmányolókat és nem egy piros fehér-zöld kínai fallal körülfalt területet értünk, hanem az ittlakó népek jogos uralmának a színhelyét. De elakad a szívünk verése és ökölbe szorul a kezünk arra a gondolatra, hogy a multak bűneiért szinte létünkkel kelljen meglakolnunk. A multak bűnei olyanok, mint az éj idején visszajáró kísértetek, melyeknek rémes árnyától megremeg az is, aki nem vétkezett. De nekünk meg kell dörzsölnünk a szemünket és el kell kergetnünk a sötét szellemeket. A Bibliában olvassuk az ígéretet, hogy attól a pöszmététől, amit az apák ettek, nem fog a gyermekek foga elválni. Hát mi hisszük, hogy azokért a bűnökért sem lehet büntetlenül büntetni minket, melyeket nem mi, hanem a hatalomnak tegnapi bitorló birtokosai követtek el.

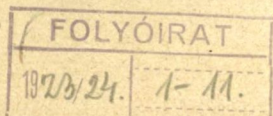

Juhász-Nagy Sándor
(közoktatásügy).

P. Ábrahám Dezső
(igazságügy).

KÉT ÁLLAMTITKÁR.

Csaknem vigasztalhatatlanul sivár helyzetünkben egyedül Kossuthtól lehet remélnünk reményt, egyedül Kossuth-tól kaphatunk vigaszt. Kossuthtól, akinél nem volt és nem lesz nagyobb és lelkesebb rajongója az önálló és független Magyarországnak s aki mégis elsőnek állította eléünk — mint egyetlen panaceát, mint a lét és nemlét határán a nemlét nirvánájáról elvezető egyedüli utat — a Dunamenti, Egyesült Államokat. Mert hiába mondja Wilson, hogy a kis népeket meg kell védeni, mi tudjuk, hogy minden nép annyit nyom a latban, amennyi a nemzetközi sulya és minden népnek olyan a sorsa, amilyent a népek versenyében teremt magának. Ezért irtózunk egy új, örök csetepatéban élő Balkántól. Ami most végbemegy, az a volt monarchia tézisének balkanizált antitézise.

De ez idejét mult tézisen és a történelem fejlődési utirányától eltérő antitézisen tul látni véljük a logikus emberi gondolkodás kategórikus imperatívuszának szintézisét. A szövetkezésben erő és hatalom rejlik, mert meghatványozza a különben életképtelen államembriók élet-energiáit és nagyhatalommá teszi a Dunamenti Egyesült Államokat a Föld népeinek koncertjében. A szövetkezés az Idők parancsa, az egyedüli koncepczió, mely nem ismer első-, másod- és harmadrendű népeket, nem ismer elnyomó és elnyomott nemzetet és mintegy automatic oldja meg a nemzetiségi kérdést azokon a határokon belül, ahol természeti lehetetlenség, hogy az emberi kéz huzta földrajz-politikai határ az etnográfiaival egybeessék.

Ha tehát elismerjük, hogy az észszerűség minden érve a Dunamenti Egyesült Államok mellett szól, választ kell még adnunk arra a kérdésre is, hogy a kívánt új alakulatnak megvan-e a reálpolitikai lehetősége? Akármennyire belátjuk ugyanis az Egyesült Államok minden elképzelhető előnyét, pictus masculus marad minden, ha nem él ugyanez a vágy azokban is, akikkel szövetkezni kívánunk: mert önmagunkkal egyedül — ugyebár? — mégsem szövetkezhetünk. A koncepczió reális és napjainkban keresztülvihető voltát legújabbán Jászi bizonyította be »Magyarország jövője« című könyvében. Jászi a bizonytalanul csapongó érzelmi argumentumokat az érdekek biztosabb bázisára fekteti. Az ő gondolatmenetének követésekor úgy érezzük, hogy valóban lejárt már az a kor, melyben Ferencz császár még államraisonként hirdethette a franczia követnek: »az én népeim idegenek egymáshoz. Nem kapják meg ugyanazt a betegséget ugyanabban az időben. Franciaországban, ha jön a láz, egyszerre fogja el önöket mind. Én a magyarokat Olaszországba, az olaszokat Magyarországra teszem. Mindegyik a maga szomszédjára vigyáz. Az egyik nem érti meg a másikat és az egyik gyűlöli a másikat. Ellenszenyükből rend születik s a kölcsönös gyűlöletből általános béke...« Ez a politika igazán soha többé fel nem támadhat. A forradalmi »betegségen« egyszerre estünk és esünk át valamennyien. És akik még eddig nem estek át, azokat is rövidesen utol fogja érni a rettegett »grippe rouge«. Át fognak esni a »politikai kolerán« román testvéreink is, akik »Alba Juliában« imperialista Nagyromániát gründoltak és át fognak esni mindazok a népek, melyeket nem

hoznak jobb belátásra az új idők. Mert a militarista-imperialista jelszavaknak és uralmaknak végleg és kérelhetetlenül befellegzett, nálunk is, de másutt is.

Ez a hit ad nekünk erőt és kitartást. Mert senki sem lehet oly balga és rövidlátó, hogy Európa közepén és keletén egy új Balkán-vulkánt, vagy vulkánokat akarjon, melyek minden pillanatban kitöréssel fenyegetnek. És senki sem tud más és jobb ellenszert e veszedelem ellen, mint a Dunamenti Egyesült Államokat. Ezért megrendíthetetlen a hitünk, hogy nem lehet a világnak olyan militarista-imperialista hatalma, mely megakadályozhatná, hogy Kossuth nagyszerű álma valóra váljon.

Junior.

Tea.

Már felgyuladnak mind a lámpák,
Bizony beállott a sötét.
Az este kiterjeszti szárnyát,
Teát szervíroz a cseléd.

A gőzben emberek susognak.
Háboru. Béke. Nos, mi új?
Egy szó: fehér sas — ide villan
S künn már egész bealkonyul.

Egy szivar mögött spekulálok.
Elöttem ujság, nagy halom,
Az arczom megremeg a láztól,
Mindenütt színlelt nyugalom.

S a gőzben a te arczod száll fel,
Szemeid bizón intenek
S szeretném az egekre írni,
Hogy nem, nem, nem felejtelek!

Ambrus Balázs.

Forradalmi káté.

VI.

A parasztszociálizmus.

Irta: CSIZMADIA SÁNDOR.

A címet tudatosan irtam rosszul, mivel nálunk így értik meg, miről van szó. Parasztszociálizmus nincsen, hanem van csak egyszerűen: szociálizmus. A szociálizmus nem változik aszerint, hogy milyen foglalkozásu az az egyén, vagy az az osztály, mely elvének vallja. Parasztszociálisták, iparosszociálisták, doktorszociálisták, ujságírószociálisták vannak, de ebből még nem következik, hogy van parasztszociálizmus, iparosszociálizmus, doktorszociálizmus és ujságírószociálizmus is. Hogy miért nevezik a szociálizmust parasztszociálizmusnak, ha földmivesemberek vallják magukénak, nem tudjuk. Vagy divatosságból, vagy — ami valószínűbb — tudatlanságból. A divatosság vádját annál könnyebben elejthetjük, mert az emberek ugyanis nagyon szeretik mindarra, amit nem értenek meg, ráfogni, hogy az csupán azért történik úgy, ahogyan történik és nem másképpen, mert divatos. Mi rejlik hát a parasztszociálizmus elnevezés alatt?

Semmi más, mint az a szocializmus, amelyet az egész művelt világon olyan jól ismernek és amelyről Magyarországon, különösen az intelligencia, olyan keveset tud. Nálunk hozzá vannak szokva, hogyha szocialistákról, különösen földmivesszocialistákról hallanak, torzborz, rongyos alakokat képzelnek maguk elé, kik nagy fejszét hordanak a vállukon, halálfejet viselnek a szűrükön és folyton gyilkossági és földfelosztási terveket forgatnak a fejökben. Mindez pedig mese. Mikor a földmivesszocialista ilyen rémmeséket hall, mosolyogva csak annyit mond rá:

— Az uraknak nagyon rossz lehet a lelkiismeretük.

Pedig nem is annyira a lelkiismeretük rossz, mint amilyen nagy a tudatlanságuk. Hiszen alig akad közöttük egy-kettő, ki ott igyekeznék a szocializmust megismerni, ahol azt a legjobban és egyedül lehet: a szocialista könyvekből. Aki egy-kettő akad közöttük ilyen vállalkozó szellemű ember, az azután nemcsak hogy megismeri alaposan a szocializmust, de maga is szocialistává lesz, akár akar, akár nem. Bátran föl lehet állítani a tételt: csak az nem szocialista, ki a szocializmust nem ismeri.

Szocialista kétféle uton lehet valaki: vagy odaviszi a tudománysszomjuság, vagy ráhajtja a nyomoruság.

A földmivelőmunkásokat a nyomoruság hajtja rá.

Egy évtizeddel előbb az volt nálunk az általános meggyőződés, hogy a magyar földmives gyomra nem veszi be a szocializmust. Ma már minden okos ember tudja, hogy a magyar földmives nemcsak nem idegenkedik a szocializmustól, de tőle várja egyedül reménytelen helyzetének javulását.

És lehet-e másként?

Az alföldi nagy, termékeny rónaság veszedelmes izgató. Ha a földmives azt látja, hogy munkája nyomán a zsiros talaj önti az áldást, s neki abból még annyi sem jut, hogy családját elegendő kenyérrel ellássa, bizonynyal megmozdul benne valami. A régi világ vaskalapos filiszterei ezt a valamit irigységnek hívják, pedig az nem más, mint a fölébredt igazságérzet.

Igy gondolkozik:

— Mi szántjuk föl a földet, mi boronáljuk bele a magot is, a kikelt gyöngye növényt mi védelmezzük meg a gaz ellen s ha kifejlődött, mi aratjuk le, a mi két kezünket törí föl a kaszanyél, mi csépeljük is el és hordjuk be az uraság magtárába. S az uraság? Felénk se jön. Nyaralni megy, mert nem bírja a meleget és mégis az ő zsákja telik meg, a mienk pedig üresen marad. Hát van igazság ebben?

Aki pedig a régi módi szerint az igazságérzetet el akarja altatni, az céljának éppen ellenkezőjét éri el. A szocializmusnak különben is az a sajátossága, ami a hétfejű sárkánynak: minden levágott feje helyébe kettő nő. Ellenségei bármit tegyenek vele, javára van. Lássuk a földmiveseknél. A hatóság el akarja fojtani a mozgalmat? Akkor a munkások így okoskodnak:

— Most már szent bizonyos, hogy igazunk van. A hatóság azt mondja, hogy bolondság az az eszme. Hát ha bolondság, mi szükség van arra, hogy tiltsák, hiszen akkor ugye lenne belőle semmi. Dehogy bolondság; nem lehet az bolondság, ha olyan nagyon félnek tőle. Nem akarják, hogy mi is élhessünk, azért ágálnak a szocializmus ellen. Bezzeg amit a miniszter akar, azt nem tiltják, hanem még a szolgabíró is pártolja és nem győzi eléggé dicsérni. Már pedig nem lehet az jó, amit a hatóság jónak mond és nem lehet az rossz, amit annak tart.

Ha pedig a hatóság megenged minden mozgalmat, akkor a földmives azt mondja:

— Megengedik ám, mert nem merik tiltani. Jól tudják, hogy a mienk a jövő s ha most okvetetlenkednek velünk, annak idején kamatostól visszafizetjük. Bizony nem jó kedvükből engednek nekünk még semmit, hanem

azért, mert muszáj, mert félnek, mert hatalom vagyunk már most is.

Leghasznosabb munkát végeznek azonban a szocializmus terjesztése körül azok a papok, kik az isten nevével mennek ellene a harciba. Mert a fölvilágosultabb földmivesember kezében, ki azelőtt, mikor még bigott volt, »szent« könyveket olvasott, hatalmas fegyver a biblia. A papnak minden állítását könnyű szerrel halomra dönti.

— Ha az isten rendelte így, ahogy van, akkor mit meséltek egy igazságos isten létezéséről, ki mindnyájunkat egyformán szeret? Hiszen a mai állapot még emberileg is a legczudarabb igazságtalanság. Hát az isten igazsága még az emberekénél is sokkal gyarlóbb volna? Lehet, hogy van olyan isten is, aki így rendelkezik, de az nem a mi istenünk: az a papoké meg a gazdagoké, mert csak azoknak kedvez.

És bebizonyítja a bibliából, hogy a szocializmus az igazi isten, mert az akar igazi egyenlőséget és testvériséget.

Erősen terjesztik a szocializmust a földmivesek között azok a kormányzati intézkedések is, melyek a népet szolgátságban igyekeznek tartani. A kormányzók és a népszellemi fejlődése között lényeges különbség van: az urak tudománya a múltból, a munkásoké a jelenből táplálkozik. Hogy a kettő közül melyik az előbbre haladottabb tudomány, azt nem szükséges fejtegetni.

Innen van, hogy még a leghiresebb polgári szónok sem veheti föl a harcot a nép előtt egy szocialista szónokkal. Az beszél hazafiságról, nemzeti dicsőségről és más, a nyomoruságban és jogtalanságban sanyálódó munkásra nézve tartalmatlan és üres fogalmakról. A hallgatóság fölkelkesedik talán a szép beszédén, éljenez is, tapsol is neki. Azután hazamegy és látja, hogy a hallott beszéd szép volt ugyan, de az ő lakása azzal a nagy dicsőséggel nagyon szomorú ellentétben áll.

A szocialista szónok nem beszél a hazafiságról azoknak, kiktől rég elvették a hazának utolsó darabkáját is; nem hivatkozik a nemzeti dicsőségre, melynek egyetlen sugara sem esett a munkásnépre: hanem beszél nyomorról, elnyomatásról, igazságtalanságról és egy szebb jövőről, melyet azonban a népnek magának kell megteremtenie. A hallgatóságnak pedig a szívébe nyíllallik a szó; kicsordul a könnye, lelkében magasra csap a fölháborodás lángja, mert a testén, a husán érzi, hogy a szónoknak igaza van. Azután hazamegy a lakásába — és ott is látja, hogy a szónok igazat mondott. És bármerre forduljon az életben, mindenütt a bizonyítékok torlódnak eléje, melyek ellenállhatatlanul sodorják abba a táborba, amelyből az a szónok való, amelyik olyan rettenetesekeket és olyan igazakat mondott.

Miután a nyomoruság a munkásnál ugyyszólván első feltétele a szocializmusnak, ebből korlátolt és a gondolkozásra lusta uri emberek azt következtetik, hogy a szocializmusnak az az érdeke, hogy minél nagyobb és feneketlenebb nyomoruság legyen. Szerintök a »szocialista vezérek« pusztán azért támadják például a régi rabszolgatörvényeket, a kolduspénztárt és többi látszólagos munkásjóléti intézkedését, mert ezek a nyomort megszüntetik s akkor vége lesz a szocializmusnak, vele a »vezérek« keresetüket veszítik. Ezek az uri emberek nem tudják elhinni, hogy mi nemcsak igyekszünk a munkások javát előmozdítani minden téren, de még a reakciók előtt is mi emelnénk legmélyebben meg a kálapot, ha igazán olyan alkotásokat létesítenének, amelyek a munkások javát szolgálják. A munkásoknál a szocializmus első feltétele a nyomoruság, de éltető szelleme, erős alapja a művelődés, a tudomány. És ki tagadhatná, hogy a művelődés és tudomány csak a jólét talajában virágozhat teljes pompájával?

A szocializmusnak tehát nem a nyomor, hanem a nép-jólét az érdeke.

Ezt az igazságot eléggé bizonyítja az a tény, hogy a felvidéki tótok között sokkal nehezebb a szocializmusnak propagandát csinálni, bár nagy nyomorúságban élnek, mint az alföldi magyarok között.

Már most, hogy értik a földmivesek a szocializmust?

Mielőtt valaki szocialista lesz, már tudja, hogy a szocialista párt a szegények pártja. Munkások a vezetői, a hivatalnokai, az írói, az agitátorai és hogy ez a párt nem függ semmiféle más párttól vagy osztálytól, sem semmiféle hatalmasságtól, mert valamennyivel ellenségeként áll szemben. És a munkásnak elég egyelőre ennyit tudni. Azonnal érzi, hogy neki, a kitagadottnak, csak olyan pártból lehet helye, mely a munkások kitagadóival semmi közösségben nincsen. Ettől a tudattól sarkalva kerül a földmives a szocialista pártba, ha arra a külső alkalom megvan.

Hogy a pártnak minden tagja ne csak érzelmi, hanem meggyőződött szocialista legyen, arról már a párt gondoskodik. Tagjait állandóan arra ösztönzi, hogy tanuljanak, művelődjenek. Nincs olyan párt vagy könyvkereskedés, mely olyan olcsó tudományos munkákkal látná el olvasóit, mint a szocialista párt ellátja tagjait.

Daczára ennek, gyakran hallhatjuk, hogy a földmivesek nem is tudják, mi a szocializmus. Ez a szemrehányás kissé különösen hangzik olyan oldalról, hol a saját elveik ismerésének tekintetében szinte áthatlan sötétség uralkodik. A polgári pártoknál nemhogy a földmivesek, hanem a legtöbb esetben maguk a vezérek papok, tanítók, jegyzők sem igen bírnak fogalmával annak, hogy mi hát az a liberalizmus, az a függetlenség, a néppártiság, amelynek zászlójára egyik vagy másik banketten fölesküdték. Már azért sem láthatnak tisztán ebben a kérdésben, mert hiszen a jelszavak engedelmes kulacsába minden választáskor más tartalom kerül, aszerint, hogy merről fúj a szél.

A földmivesmunkás már azért sem idegenkedhetik a szocializmustól, mivel helyzete lényegében egy az ipari munkásával. A röghöz való ragaszkodás olyan arányban tűnt el a munkás érzésvilágából, amilyen mértékben nőtt az a tapasztalása, hogy a rög többé nem biztos megélhetést, hanem biztos és növekedő nyomort nyújt csak. Ma a földmives éppen olyan vándoréletet él, mint az iparosmunkás. Ezelőtt husz évvel az orosházi ember egy világért el nem hagyta a faluját, hogy az ország vagy megye más részében vállaljon munkát. Ma nemcsak Magyarországnak, de Amerikának is minden részében találhatunk orosházi munkást. A fejlődés-szomorúan függetlenné tette a földmivelőmunkást. Nincsen semmi, éppen semmi, ami falujához vagy országához odakötné. És ezt ma már nemcsak homályosan érzi, de világosan tudja is a földmivesmunkás.

A szocialdemokrata-pártnak nincsen fontosabb s egyuttal nem is lehet nemesebb és magasabb feladata, mint megmagyarázni a munkásnépnek, hogy ebben az államban, melyet vérével, verejtékével és eszével tart fenn: ő maga gazdaságilag és politikailag nem egyéb nullánál. Nem azok dolgoznak az ország javára, kik a nép valószínűségi osztályhelyzetét titkolni igyekeznek s ezzel a népet butaságban próbálják tartani, hanem azok, kik bátran oda állnak a korszellem zászlaja alá és terjesztik az igazságot még akkor is, ha annak elégedetlenség fakad a nyomában. Mert az országnak nem az az érdeke, hogy: vissza a multba, hanem: előre!

Hogy a földmivesek szocializmusa a földosztás volna, az olyan együgyű pletyka, amelynek czáfolgatását intelligens emberek előtt szinte rösteljük. Hogy pedig a czáfolgatásra még mindig nagy szükség van, azt mutatja az a szomorú jelenség, hogy a földosztás meséje éppen

a műveltebbek, jobban mondva az állítólagos műveltek között még mindig erősen tartja magát. Ezzel szemben áll a következő:

A földmivesek nem akarnak földet osztani. Nem igaz, hogy a földmivesek csak tisztességes megélhetést akarnának. Nem igaz, hogy csak emberséges bánásmód a kívánságuk. Nem igaz, hogy bármiféle ajándékkal meg lehetne őket szelidíteni és a régi türelmes igavonókká változtatni. Ez a módja a szocialis kérdés megoldásának csak ott sikerül, hol a munkások eddig sem voltak szocialisták.

A szocialdemokrata földmivesek teljesen tisztában vannak azzal, hogy mi a szocialdemokrácia.

Egyenlőséget akarnak. Ebben befoglaltatik mindaz a követelés, mely a szocialdemokrata-párt programjában pontonként is föl van sorolva. Követeléseiket a szocialdemokraták, tehát a földmivesek is, nem azért hangoztatják, mintha ezzel az uralkodó osztályok szívét akarnák a maguk számára megpuhítani. A szocialdemokraták az uralkodó osztályokat csak annyiban veszik tekintetbe, amennyiben azokban látják az ellenséget, amelyet le kell gyűrni; a fejlődés akadályát, amelyet az utból félre kell lökni. Természetesen az uralkodó osztályokat nem mint embereket, hanem mint osztályokat értjük mindig.

A követeléseket tehát a szocialdemokraták tisztán és kizárólag a munkások, a még indifferens tömegek számára állítják föl, tudatában annak, hogy a követelések egyetlen pontját sem adják meg a hatalmasok, hanem kivívja a munkásnép szervezett ereje.

Ez a szocialdemokrácia. Ez a földmivesek szocializmusa. Nem kérnek se méltányosságot, se szívesseget, se jóakaratot, se igazságot, hanem csupán emberek akarnak lenni a maguk erejéből s miután akarnak, s miután így akarnak: azok is lesznek.

Sok szó esik a kisbirtokosokról, mint olyanokról, kiket nem lehet a szocialdemokrácia számára megnyerni, mivel görcsösen ragaszkodnak a magántulajdonhoz. Mily nagy tévedés! Nem a magántulajdonhoz ragaszkodnak azok, hanem ahhoz a kis darabka földhöz, melyről meg szokták azt hinni, hogy az a megélhetésnek legbiztosabb alapja. Hogy nem a magántulajdonnal állítólag együtt járó függetlenség, szabadság és más efféle lelkesíti őket és önti beléjük a szívósságot, azt eléggé bizonyítja az a tény, hogyha szerét tehetik, hivatalszolgai állást vállalnak, mivel az jobb és biztosabb megélhetést nyújt. És nézzük meg a hadsereg zupás őrmestereit; nagy százalékuk a gazdafiakból került ki. Száz meg száz kisbirtokost tudok, ki szocialdemokrata, mert tudja, hogy egy rendezett társadalom ezerszer biztosabb megélhetést, nagyobb függetlenséget és több szabadságot nyújt, mint az ő nyomorúságos kisbirtoka.

Toll és tőr.

— decz. 13.

A MINISZTER BESZÉL, ez mindig ünnep volt Magyarországon. Okos dolgokat illik szájtátva hallgatni, már pedig egy miniszter mindig okosan beszél. Hivatalból. Ilyenkor le a kalappal, ahogy illik, ez dukál a földönjáró halandónak, aki a gondolat gyors szárnyasapását csak néma izgalommal tudja követni. A bölcsesség győz, a bölcsesség vakít és lenyűgöz. Aki hisz: üdvözl, aki gondolkozik: vétkezik. A szó, amely melegen jön ki a szívből, szép és igaz. A szó, amely gyorsan röpül ki a szájból, lehet szintén szép és igaz. Hogy nem mindig hasznos is, ki

törődik vele? Aki önzetlen ember, az nem dolgozik most haszonra. A fő az effektus. Teatrális nemzet voltunk világéletünkben. Szépen éltünk mindig, szabad szépen meghalnunk is. Azaz, meghalni tán mégsem akarunk, szónoklatokat hallgatni inkább — gyönyörű orákulumokat. »Nem akarok többé katonát látni!« — ilyenfélét. Vagy: »a polgári osztály, különösen az értelmiség részéről nagy kivándorlás látszik valószínűnek a békekötés után«. Avagy: »olyan adók lesznek itt, aminőket még nem látott a világtörténelem!« Ez se rossz! Hosszu mondat, de legalább van veleje. Hát akkor hallgassunk és élvezzünk. A fehérablakos, rideg és szívtelen cenzúra után örülünk a szólásszabadságnak? Örülünk, örülünk, csak — fájdalom! — ez a szólási szabadság egyelőre nem bizonyult egyébnek, mint elszólási szabadságnak.

NINCSENEK DIFFERENCIÁK a kormány tagjai között, ne is legyenek. Egészen kicsiny ellentétek nem számítanak. Csak az a baj, hogy mindenkinek más a szemmértéke. Van, aki a kicsit nagynak látja és megfordítva. A nézeteltérés szunyogjából megnő a válság elefántja. A bajszimatolók csak egyet felejtenek el, hogy a kormány válsága most az ország válságát is jelenti egyuttal. Romlást, züllést és megsemmisülést. Álmod és határok pusztulását. Hát akkor ne legyen válság még akkor sem, ha a válság tényleg megvan. A meghasonlás békénél és szeretetnél ne lássék egyébnek és az, aki véres kint és szenvedést izzad belülről és kész inkább újra fegyvert fogni, sem-hogy önként lemondjon Magyarország szívükhöz nőtt terület-részeiről, simuljon megértéssel miniszterkollégája felfogásához, aki a jogfemtartás elvével száll szembe az ellenség ragadozó ösztöneivel, még ha ez nem is tetszik neki. Nincsen baj és nincsen differencia a kormányban. Hogy baj van az országban, ennek megállapítására — sajnos — úgy sincs közöttünk semmi differencia.

AHOL SZURONYOS HATALOM van, ott nincs szó demarkációs vonalról és nincs szó demokráciáról. Nincs szó semmiről, csak szuronyról. Ez a szó. Ez beszél. Ez hallgat. Hallgatva beszél. Dula Mátéék a Felvidéken szuronyra rendezkednek be. A berendezkedés jelenti az egységes cseh nemzeti nyelvet, a feltétel nélküli foganatosítást és a statáriumot. A cseh-szlovákok most az antánt haderejét képviselik Felső-Magyarországon. A rend és a béke biztosítását. A világszocializmus térfoglalását. A wilsoni elvek diadalát. A csöndet, a nyugalmat s a vagyonbiztonságot a társadalmi felforgatókkal szemben. Ezt csak a cseh nemzeti nyelvvel lehet elérni Magyarországon. Mert az kell minden jótét léleknek, mint a szurony, enélkül nem tud senki sem megélni. Most már őszintén bevalljuk, hogy a Franchet d'Espéray-vel való finom megegyezés után pont ilyennek képzeltük a fegyverszünetet. Rendben van, nem tiltakozunk ellene, ugyanis hiába tennők. De most már — a fegyverszünet után — egy kis szuronyszünetet is kérünk.

A GYŐZŐK IMPÉRIALIZMUSA, hiába jó: szándék és kemény, hajlíthatatlan célratörés, még nem nyert csatát. Mielőtt véglegesen talpa alá gyürne bennünket, egyet-mást otthon is el kell intéznie. A gőg szilaj hurja egy-két oktavával lejjebb hangolódhatik és nincs kizárva, hogy Wilson karmester a békekongresszus wagneri orkeszterében tán valamivel halkabb és szelidebb muzsikuskokat fog dirigálni. A kakofónia most még teljes, de a pokoli zürzavarból itt-ott lágyabb motívumok is kicsendülnek. Az angol munkáspárt például tiltakozik az önrendelkezési jog olyan értelmezése ellen, amint azt az antánt

Magyarországgal, Ausztriával és Németországgal szemben teszi. Snowden sztrájkjal fenyegetőzik és Macdonald Ramsay a világ békéjét hangoztatva, kellő értékére szállítja le a kapitalisták győzelmi újjongását. Béke nélkül nincs győzelem. Béke nélkül nincs béke. Az imperialisták tendenciája a jelen békéje helyett a jövő háborúját jelenti. Az irredentizmus szilaj fellángolását, a nemzeti dacz elkeseredett kitöréseit, örök elégedetlenséget és nyugtalanságot. A hamu alatt parázsló tüzet. De a világ népeinek nem a tüzre van szükségük, amely már amugyis megégette őket, hanem a hamura, hogy a vérzivataros esztendő után bűnbánóan a fejükre hintsék.

Két államtitkár.

Két hajdusági szittya-magyar, két debreczeni ügyvéd, két izzig-vérig harczos függetlenségi politikus és azért mégis »uj ember« mind a kettő. Pártutók? Palotaforradalmárok? Vagy hithű függetlenségiek, akik testüikkel akarják megállítani a kormány egyre jobban a legszélsőbb bal felé rohanó szekérét?... Mindegy. Érdekes fejek — ez egészen bizonyos.

Ábrahám Dezsőnek már az első fellépése is érdekes volt. Mint a karczagi kerület képviselője, a kimult képviselőházban azzal keltett általános és nagy feltűnést, hogy az önálló magyar bank felállítása érdekében megindított vitában hatodfélórán keresztül egy teljes ülést lefoglalt felszólalásával. A háboru alatt viszont egyike volt azon keveseknek, akik mindig rendületlenül hitték, hogy el kell jönnie egy uj, szebb és boldogabb Magyarországnak s akik nemcsak bírálni tudták a régi rendet, de cselekedni is tudtak eszméik diadaláért. A forradalom és az ezt megelőzőtt s azóta bekövetkezett eseményeknek is tevékeny rugója, kitaró motora volt. Ő szervezte át rövid néhány nap alatt a fővárosi rendőrséget és már tárgyalásban volt a románokkal, amikor igazságügyi politikai államtitkárrá nevezték ki. Uj állásában a magánjogi, büntetőjogi és birtokpolitikai ügyosztályok főnöke, és a legnagyobb egyetértésben Berinkey Dénes igazságügyminiszterrel arra törekszik, hogy az igazságügyet az egész vonalon úgy a törvényhozás, mint a bírói gyakorlat terén demokratikusabb és modernebb alapokra fektesse.

Juhász-Nagy Sándort szintén a kálomista Debreczen küldte Budapestre s bizonyos, hogy a debreczeni élet és az ifjuság első impressziói kitörölhetetlen nyomokat hagytak benne. Bámulatos szerénység és az igazsághoz való törhetetlen ragaszkodás: a magyar faji tulajdonságok közül ez a kettő a legkiemelkedőbb sajátja Juhász-Nagy Sándornak. Még jogász korában, a vidéki ifjuság diákkongresszusain tűnt fel, hol a késhegyig menő harczos obstrukció álláspontjára helyezkedett az akkori hírhedt katonai javaslatlall szemben. Azután külföldre ment. Sorra járta Európa híres egyetemeit. Mint ügyvéd Debreczenben telepedett le. Résztvev a város mozgalmában s máig is főjegyzője a debreczeni református egyháznak. A hajdumegyei és debreczeni függetlenségi párt ügyvezető elnökévé választotta, az Esterházy-éra alatt pedig a hajdusoboszlói kerület felküldötte a parlamentbe. Minden valóban liberálisan gondolkodó ember előtt roppant szimpatikus egyéniségét a Házban tartott beszédei még rokonszenvesebbé tették. Ő volt talán a legelső, aki a függetlenségi programot a radikálizmus eszméivel telítette meg, úgy, hogy a választói előtt adott programját még Jászi is melegen üdvözölte. Nem kis szerepe

volt a hírhedt Consten-ügy leleplezésében s abban, hogy Nobud és társai Budapestről végleg eltakarodtak. Csak természetes ezek után, hogy *Juhász-Nagy* Sándort a forradalom alatt az első között is a legelső között láttuk s még természetesebb, hogy mikor az Új Magyarország berendezkedett, *Juhász-Nagy* Sándor a vallás- és közoktatásügyi minisztérium politikai államtitkári székébe került. Új állásában rendkívül szerencsés kézzel nyult hozzá a minisztérium megreformálásához, úgy, hogy nagy koncepciójú terveinek végrehajtása elé jogos bizalommal nézhetünk.

Krónika II.

Reménytelen séta.

— decz. 13.

Csunya és kietlen most a budapesti tél, akár a magyar jövő. A hóból csatak lesz s az utcák látszat-sürgésforgásából meddő körforgás. A kezek még a jelen »lehetőségek« zsebeiben kotorásznak, de a szemek már sanditva pislognak a jövőbe, amelynek horizontján a román bocskor-kultúra porzik felénk, a cseh-szlovák demokrácia telhetetlen imperiálizmusa méreszti ránk karrait s a telített délszláv villamosság kisülései dörrennek... És amint sétálok Budapest alkonyi utcáin s szívem nyílt sebére a hamleti hűs béketűrő cseppjeit öntözgetem, Szkepszis ur, aki egy idő óta elválhatatlan tőlem s egy pillanatra sem tudom lerázni a nyakamról, egyszerre csak oldalba figyelmeztet a szívem táján, hogy ez az érzékeny husdarab elfacsarodik bele.

— Lám! — mondta aztán keményen, szinte kétséget kizáróan, mikor én kérdőleg néztem rá — ön, kedves balsorsom s önnel együtt még tíz millió magyar, most abban bizakodik, hogy a Wilson utipodgyászában csodatevő arkánusok vannak a számunkra. Reménykednek, hogy e drága s annyira áhitott amerikai nagybácsi csilinderében a mi sérthetetlen integritásunk csekkjei vannak a kalapbélés alatt elrejtve. Lehet... hiszen valamely lehetőség esztelensége még nem ok reá, hogy ne válhasson valóra, de mit szólna hozzá, ha Glémenceau, Lloyd George s a többi szemfüles breszti vármőr megrontaná ezt az esztelen lehetőséget s a csekket titokban valódi angol tapasztalással cserélné föl s mi még csak azt se tudnók meg soha, hogy mennyiről szólott ez a jószándéku utalvány?

— És a tizennégy pontba osztályozott hitvallás? — szegeztem ellen én a kérdést.

Szkepszis ur száraz kacajt röppentett a nyulós, téli ködbe.

— Jegyezze meg, drágám, hogy az emberiség szentséges üdvé piszkos kis megalkuvásokon épül. Ez akkor is igazság, ha az emberi üdv apostolát hetvenhétyszer Wilsonnak hívják. Hogy ennek a megalkuvásnak idők folyamán a fokozatos haladás nevét adták, ma már nem lehet vitás; valamint az is bizonyos, hogy ez a fokozatos haladás — álnok önzésünk folyományaként — ma már a természeti törvény erejével él bennünk, nem dobhatjuk ki többé magunkból, mint ahogy nem vetkezhajthatjuk le

magunkat s aki mégis megpróbálja az ugrást, abból vagy Krisztus lesz, akit keresztre feszítenek, vagy gonosztevő, akit fegyházba dognak. És így Wilson, aki mégis csak jobb angolszász, mint világmegváltó, inkább lesz egy elavult és lyukastalpu világfelfogás foltozó mestere, mint korrektül felfeszített Isten.

— Hát jól van, Szkepszis ur, — vitatkoztam én — tegyük fel, hogy Wilson az emberiség szentséges üdvé érdekében bűnbánóan tér vissza a régi világfelfogás taplóval kipárnázott kebelébe s képes lesz reá, hogy amíg felénk a népek önrendelkezési jogának kénköves tüzét fujja, ugyanabból a szájából az ántántra az »ahogy akartak« otkolónos langyszellejét lehelje, még mindig marad egy pajzsunk, amelylyel a béketárgyaláson ellenségeink szétzuzni készülő pörölycsapásait felfogjuk s ez: a mi történeti jogunk.

Szkepszis ur megállt s merően a szemembe nézett.

— Tegyük talán azonnal hozzá — suttogta — amíg a meleg szó e reménytelenül hideg estén ki nem hül, hogy: »történeti jog, amely épp azért jogtalan, mert immár történeti«. Mit akar kedvesem? Odaülni az ántántnak prédáktól roskadozó asztalához, elkántálni nekik Tinódi százötven valáját régi magyar dicsőségünkről? Erdemeinket a nyugateurópai kultúra megvédéséről? Hát nem tart tőle, hogy főbekölintják... honorárium címén? Drága barátom, az igazság csak akkor nem kívánatos, amikor magunkra kell alkalmazni. Az ántánt nem volna olyan bölcs, mint amilyen, ha nem tudná ezt. Ennek a világi üzletnek csak egy ideálja van: az erő s egy célja: a pohos bugyelláris. S ha az ántánt ennek a kulturának áll a szolgálatában, aminthogy igaz is, miért várja ön a lehetetlenséget tőlük, hogy kivetkőzzenek magukból? Wilson lehet a legujabb kor legnemesebb apostola, Lloyd George a legkörültekintőbb diplomatája s Foch a legnemesebb gesztusu győztes marsallja, csak éppen azt nem kívánhatjuk józanon tőlük, hogy önmaguknál nagyobbak legyenek... Történeti jog?... És történeti jelen?... A jelen rengeteg mínusza: a nemzeti öntudat, erő, tudatos célkitűzés és akarat teljes hiánya. Mi lesz az eredmény, ha e sok mínuszt és a kevés pluszt összeadjuk? Magyarország megcsonkítása!

— Rettenetes! — suttogtam elborulva. — Tehát vége? A magyar történelemírás végére oda tehetjük a pontot?

— Nem! — szólott Szkepszis ur oly szárazon és gunyosan, mint eddig, de szeme felvillanása elárulta, hogy lelkében a negáció szelleme alatt titkon egy másik lélek él, amely megtagadja a tagadót. — Nem! — szólott s karja öntudatlanul fölemelkedett, mintegy a ködön tulra, a messzi jövőbe mutatva — legyünk bár oly kicsinyek, mint Krisztus palástjának egy darabkája az osztozkodás után, még mindig megmarad számunkra Archimedesz megfordított ideája: van egy pontunk a földön, amelyről ki-mozdithatjuk az eget! Az ég pedig megsegít minket, az ég nekünk jó barátunk, mert hiszen halálos vergődésünkben közelebb állunk hozzá, mint eddig bármikor.

Fábián Ernő.

Ima a sirnál.

Szent Asszonyom, Te, aki angyalok közt
isteni trónnál glóriás dicsfénnyel,
égi örökben éled örökléted,
engedd, hogy jöjjenek Hozzád könyörgéssel.

Im, lásd, kinek az életet Te adtad
s a szépet, jót tenlekedből kivonva
lelkébe ültetted, mint szép virágit
százezer tavasznak pompás-illatozva,

lásd, az Ő lelkét énnekem könyörgöm.
Tekints szemednek édes melegével
reánk kegyesen s imádkozz érettünk
az Ég urához jámbor, szent beszéddel.

Áldd meg, szent Asszony a mi szerelmünket,
küldj boldogságot s akard, mit mi vágyunk,
színes valóvá, örök ujjongássá
varázsold át mi boldog álmódásunk.

És szíved, én szent Asszonyom, Te égi,
zárjon magába engem s hő imámat,
ki néki anyja, szent életadója,
fogadjon el óh, engem is fiának.

Fáth Imre.

A boldog császár.

— V. Lajos és kora. —

(Regény.)

(12)

Írta: KELEMEN VIKTOR.

Szőke volt, karcsu és kékszemű; könnyelmű, kedves, szeretetreméltó.

Senki sem tudta, honnan jött. Nevelőatyja egy Benedetto Belli nevű, olasz származású lovag volt; anyja állítólag hírneves színésznő, aki fiatalon hunyt el, miután hatalmas sikereket aratott a »világot jelentő deszkákön«.

A katonai iskolában haladt a többivel, noha semmit sem tanult; a tanárai sok viselt dolga előtt szemet hunytak.

— Jó protektorod lehet — mondták bajtársai, amikor egy-egy botrányos kalandból ismét büntetlenül került ki.

Lovag Belli Mario egykedvűen vállalt vont.

— Csakugyan, úgy látszik — mondta eltűnődve.

A katonai iskolát elvégezte és egy vidéki garnizonba került. Mindenütt kedvelték. Rövidesen huszárkapitánnyá léptették elő. Ivott, kártyázott, udvarolt. Mértéktelen és mohó volt a szerelemben.

Egy alkalommal valamilyen célra nagyobb összeget kapott kezéhez. Este, a garnizon tisztí étkezőjében a szokásos kártyajáték folyt. Lovag Belli Mario huszárkapitány játszott, ivott és vesztett. Meg kell adni, hogy mindezt elegánsan.

Félkettőre, egy fillér sem volt a rábizott pénzből. Másnap kihallgatáson jelentette, hogy elkártyázta a pénzt. Letartóztatták. Harmadnap bajtársai egy revolvert csempésztek zárkájába. De lovag Belli Mario huszárkapitány nem követett el öngyilkosságot, amiért később bajtársai súlyosan elítélték.

Negyednap megtörtént a csoda. Egy ismeretlen jötevő megtérítette a hiányzó összeget. Lovag Belli Mario huszárkapitányt szabadon bocsátották, amit egykedvűen vett tudomásul. Még aznapi lemondott a rangjáról.

Ettől kezdve rohamosan és egyre mélyebbre süllyedt. Vivőmester lett valahol, de sokat ivott és sehol sem kapott többé alkalmazást. Azután még eszébe jutott, hogy a legjobb táncos volt a garnizonban. Egy harmadrangú mulatóban ajánlkozott, ahol szerződtették az egykori huszárkapitányt. Egy tánczosnőbe beleszeretett; a szeretője lett. Mondják, ez a leány tartotta el.

Kórház. Fehér falak és jodoformszag. Fehérköpenyes alakok az új beteg körül.

— Hunyja be a szemét, barátom — fordul hozzá az egyik fehér köpeny.

A beteg behunyja a szemét. Megtántorodik. Valaki felfogja. A fehéreköpenyesek egymásra néznek.

— Az Ur irgalmazzon magának, szegény ember — suttogja egy sápadt kis ápolónő.

Temető. Egyszerű fehér márvány oszlop. Rövid felirat:

*Lovag Belli Mario huszárkapitány
élt 28 évet.*

Másnap. Egy udvari fogát áll meg a temető előtt. Egy inas hatalmas koszorút helyez a sirra.

*

Tejes köd bolyongott a fák között. A gyéren hulló esőcseppek sivár és nyugtalanító ritmusokat doboltak az ablak üvegjén. A kandallóban lobogva tánczolt a tűz és vörös visszfénye elbágyadva reszketett a padlón.

Az íróasztal egyik fiókja kihuzva. A császár álmódva ült az íróasztal mellett és keze szórakozottan kutatótt a nyitott fiókban. Egy kis bőrkötéses, ezüstcsatos könyv került a kezébe. Lajos elgondolkozott; mi lehet ez. Kinyitotta a könyvet és minden eszébe jutott. Ifjúkori emlékkönyve volt.

A keze bizonytalanul kóborolt a lapok között. Ezt a néhány sort Péter bácsi írta, a császár. Elődje. Elolvasta, mit írt a könyvbe.

— Hogy élni tudd a jelent, tanulmányozd a multat, hogy megértsd a multat; mélyedj el a jelenben.

Lajos eltűnődött.

— Igaz — gondolta és tovább lapozott. Néhány üres oldal után anyjának erőyes kezevonására bukkant. Azután Adalbert páter és Peterson kapitány szerepelt egy-egy bölcs mondással; utánuk néhány név, amelyekre már nem emlékezett. Ismét üres lapok. A kis emlékkönyv legutolsó oldaláról jól ismert vonások intettek Lajos felé. Az Ottó írása! Mindenfelől emlékek tödultak elő. Lajos elábrándozott. Vajjon merre járhat Ottó? Boldog-e? Vagy él-e még egyáltalán? Eltűnése óta semmit sem hallott róla.

Tekintete kitévedt az ablakon. Künn elmosódottan, némán és bizonytalanul terjengett a köd, mint elmosódott, néma és bizonytalan emlékek raja. Majd ismét a könyvbe pillantott és olvasni kezdte az Ottó finom, karakterisztikus írását.

— Az életünk nem egyéb, mint hosszú sora a jelen pillanatainak. Az életünk tulajdonképpen mindig csak egy pillanat és tartalma nem egyéb, mint az a gondolat, vagy érzés, amely az illető pillanatban az öntudatunkba lép. Röviden: az élet a jelen.

Amde az emberiség ezt a pillanatot rosszul használja föl. Nem úgy éli, amint egyedül célszerű és bölcs

volna. Az ifjúság pillanatai a jövőbe készülő tervezéssel vannak teli, az öregkor pillanatai az emlékezéssel; a fiatal ember a jövőben él, az öreg ember a múltban. Az élet a jelen és a jelen sohasem a miénk.»

A Lajos agyára jóleső bódultság ereszkedett, mint könnyű köd, a fáradt őszi tájra. A szeme előtt kusza és ismeretlen képek követték egymást. A szívében szelid, ölelő melegséget érzett. A múlt, a jelentéktelen kis emlékekben eltemetett és feltámadt múlt úgy nehezedett a vállára, mint egy rettenetes kéz.

Kábultan kutatott tovább. Kis levelek, amelyeknek írói közül a legtöbbre nem emlékezett, szegény, megfakult préselt virágok, arcképek és szalagok kerültek a kezébe. Lajos szinte félálomban, furcsa, merev tekintettel nézte a tárgyakat. Azután sokáig meredt maga elé mozdulatlanul. A szemében valami melegséget érzett; az arcához emelte reszkető kezét és riadtan és megdöbbenően rázkódott össze. Azután gyöngén sóhajtott és a szívét egy meleg és megnyugtató fájdalom ölelte meg. Hirtelen erősen szédülni kezdett; félig lehunyta a szemét.

Ekkor kissé meglebbent az ablak függönye s egy légies, fehér alak lépett elő szeliden, halkan és szomorúan. Lajos összeresztett; azonnal megismerte Teréziát.

A tünemény hozzálépett és ráemelte bánatos szemét.

— Ó ne riadj meg és ne szégyeld magad — mondta lágy, bánatos hangján. — Ne félj az emlékeidtől és szeresd őket. Hidd el nekem, már nincsen egyebed. Egy kis furcsa fájdalom, egy kis meleg és boldog szomorúság, néhány tiszta könny, egy halk sóhaj, ami megremegetteti a lelkedet néhány régi holmi láttán, száz semmi kis emlék, amelynek tündére visszajön és ráhajol csókkal és ezer értelmetlen érzés rohan rád és mint egy forró száj, úgy égeti a szívedet... gondolkozzál e fölött vénülő ember és térj magadba és légy hálás és boldog és sirj egy kicsit, mert ez minden, minden, ami a ragyogó, a drága, az elhervadt, az elmúlt, a visszahozhatatlan, a tündöklő fiatalságból megmaradt.

*

Péter trónörökös nyugodtan ült a selyemmel párnázott kis fotelben és nyugodt, hideg, józan tekintetét a császárra függesztette.

— Megházasodom — mondta csendes, egyenletes hangján. — Kötelességemnek tartottam, hogy első sorban az uralkodócsalád fejét értesítem és hogy beleegyezését kikérjem.

— Örömmel hallom — válaszolt Lajos és egy kis aranyos végű czeruzával megfeythetetlen vonalakat rajzolt az íróasztalán előtte fekvő papírlapra. — Egy kissé persze meglep a dolog. Eddig sohasem beszéltél ilyesmiről. Nos és ki a menyasszonyod?

Péter egy kissé elgondolkozott.

— Cumberland Mária grófnő — mondta azután határozottan.

Lajos meglepetten hajolt előre.

— Istenben boldogult feleségem udvarhölgye?

— Igen.

— De hogyan jutott eszedbe...

— Kérlek, egyezz bele.

Lajos az első pillanatban ellenezni akarta ezt a házasságot. De a Péter utolsó szavaira valami néma megdöbbenés hatalmasodott el rajta.

— Minden megismétlődik... — gondolta szomorú rémülettel. Ottó jutott eszébe, aki sok-sok évvel ezelőtt, ebben a teremben, abból a fotelből, ugyanezeket a szavakat mondotta. És eszébe jutott az Ottó

sorsa. Nem, még egyszer nem szabad megtörténnie, gondolta. Komor hangulat nehezedett a lelkére. Homlokát a tenyerébe hajtotta és sokáig töprengett. Azután lassu, öreges léptekkel Péterhez ment és reszkető kezét rátette a trónörökös erős vállára.

— Légy boldog, Péter — sóhajtott csendesen. — Isten áldjon meg, fiam.

*

A könnyű szélben ezüstösen rezgő nyárfasor mögül habos fehér felhők röppentek az égre és csendesen usztak kelet felé. Némelyik olyan volt, mint egy fantasztikus jégszíkla, némelyik olyan, mint egy alabástrom torzó. Az őszi nap bágyadtan és szökén mosolygott a hervadó parkra; a fákról itt-ott halkan esőztek a sárguló, száraz levelek, ráhullottak az elhagyott padokra és rőt tócsákba gyűltek a fehér sétányokon. Ilyen volt a nap, amelyen nyolczvanéves lett a császár.

Lajos régi szokása szerint korán kelt; rövid sétát tett a parkban, majd elfogyasztván egyszerű reggelijét, dolgozószobájába tért, ahol néhány iratot megnézett és aláírt.

Dél előtt a fenséges család és számos előkelőség és küldöttség üdvözlését fogadta. Külföldi uralkodók táviratilag intézték hozzá szíves gratulációikat.

Délután Lajos egy kis kimerültséget érzett. Rövid időre lepihent. Furcsa álmoság sulyosodott szempillájára s a gondolatai rendszertelenül és az akarat irányítása nélkül áramlottak keresztül öntudatán.

Fáradt volt. Elnyújtózkodott a széles pamlagon és ez jól esett. A dolgok már nem okoztak örömet, csak fárasztották. Sokkal többet élt át és látott, semhogy valami még érdekkelhetne volna. Már nem örült semminek. Életének rengeteg fájdalmában elfásult; nagy, sivár és kínzó ürességet érzett a szívében és nem volt egyetlen megnyugtató gondolata sem. Akik gyermekkorra óta körülvették, akik a férfikorban hü emberei voltak, mind meghaltak. Ugy lézeng ebben az idegen világban, mint a visszahozhatatlan múlt sápadt kísértete. Egyedül van itt egy rettenetes élet fájdalmával; akik körötte élnek, nem emlékeznek semmire, nem tudnak és nem értenek semmit. Azok a susogó fák ott lent a parkban, azok látták őt, amint fiatalon és frissen megállott hűs árnyékukban; aranyos szőke haja lágyan hullott a homloka fölé.

Este, mint rendesen, korán hálószobájába tért. Lefeküdt az ágyába. Fejében tompa, zsibbasztó lüktetést érzett. Felkönyökölt a csipkés párnán és tétova tekintettel meredt maga elé.

— Rettenetes sors mindenkit túlélni, — mormolta — rettenetes sors mindenkit eltemetni. Mit keresek még én itt egyedül.

Azután hirtelen ellágyult és a vonásai megenyhültek kissé. Két kezét imára kulcsolta, mint nagyon-nagyon régen valamikor, gyerekkorában.

— Uram, végy magadhoz engemet... — sóhajtott könnyezve — megbűnhődtem már mindenért... végy magadhoz engemet, Uram...

*

A Pepita-birodalom egyik déli szomszédja a kicsiny Szlavia volt. Ez a kis ország nem élt tulságos jó barátságban a hatalmas Pepita-birodalommal, aminek végső oka abban rejlett, hogy a Pepita-birodalom e kis parasztsz ország gazdasági érvényesülését és fellendülését bizonyos mértékben megakadályozta. De ettől eltekintve is ellenszenves volt ez az izgága kis nép, amely úgy mérsárolta le uralkodóit, mint a csirkéket és amelynek bel- és külpolitikája az európai operett-irodalomnak ki-meríthetetlen forrásául szolgált.

Szlávia és a Pepita-birodalom között a helyzet már többször rendkívül kiélesedett. Érthető tehát, hogy a békéjére féltékeny és azt hatalmas hadierejével biztosító Pepita-birodalom gyakran a déli határ közelében tartotta meg hadgyakorlatait. Viszont az is természetes, hogy a déli szlávok ettől nem voltak elragadtatva.

Richard von Eisenburg volt a vezérkar főnöke. Egyszerű családból származott; katonai iskoláit ritka szorgalommal végezte. Csöndes szolgálatkész ember volt; feljebbvalói sok hasznát vették és megszerették. Pályáján gyorsan haladt előre.

A hadgyakorlaton ő vezette a fehérsapkásokat. A vörössapkásoknak Péter trónörökös volt a vezérük.

Föltevés: a fehérsapkások átlépik a határfolyót és betörnek a Pepita-birodalomba. Feladat: a vörössapkás védősereg miképp teszi tönkre a betörő ellenséget.

A hadgyakorlat második napján váratlan dolog történt. Richard von Eisenburg körülkerítette és megverte a trónörökös seregét. A gyakorlatot lefújták.

Másnap Richard von Eisenburg kezéhez kapta azt az okmányt, amely nyugdíjaztatását közölte vele.

*

Vonjuk le a végső következtetést: az emberek ebben a korban sem voltak boldogok.

Háboruban vagy forradalomban nyilvánvaló, hogy szörnyű az élet. Ámde a békés időkben sem boldogok az emberek, mert a háboru vagy forradalom után még nehéz az élet és nagyon is fájnak a borzalmas sebek; a későbbi nemzedék már nem tud a háboru vagy forradalom borzalmairól és összehasonlítás hiányában azt tartja a legrosszabb kornak, amelyben éppen él.

Ez a látszólag egyszerű és kézenfekvő gondolat megérdemli, hogy tovább fűzzük, nemcsak annál fogva, mert fontossága jóval tulszárnyalja ama gondolatokét, amelyek az élet céltalanságára, az emberiség kipusztulására s a föld halálára vonatkoznak (ezek a gondolatok ugyanis közvetlenül nem az egyént, hanem a fajt érintik), hanem azért is, mert e szürke gondolatban benne van az emberiség sorsának igazi, nem orvosolható és legmegrázóbb tragikumája: hogy az élet céltalansága helyébe állított célt, a boldogságot sem érheti el.

Az ember életének boldogtalansága változtathatatlanul el volt döntve akkor, amidőn testileg és szellemileg olyanná fejlődött, amilyen. Romlandó testében benne él a halál és véges szellemében azok az átkos hajlamok, amelyek hiányában nem volna ember, de amelyekkel az élet szomorú, sivár és boldogtalan.

Igen, az ember úgy van alkotva, hogy benne van a tökéletesedés tendenciája, a haladás akarása, a magasrendűsége való törekvés. Ámde ez nem jelent egyebet, mint célok kitűzését és értük való küzdelmet; csak hogy az életnek azt az elégedetlenségét, amely fölfelé törni ösztökél, éppen a kitűzött célok elérésével véljük megszüntethetőnek. Borzasztó tévedés! Igaz ugyan, hogy a boldogság legfőbb feltétele a megelégedés, de egyben a legnagyobb akadály a haladásnak, a célok elérésének, a tökéletesedésnek. Ugy látszik, a boldogság és tökéletesedés ellentétes fogalmak. És az ember a boldogságot és a tökéletesedést is akarja!

Igen, az ember úgy van teremtvé, hogy az igazságra törekszik és azt akarja; ámde ezzel jár annak fölismerése, hogy az élet céltalán, hogy a szerelem egy egyszerű szükséglet kielégítése köré épített hazugság, hogy az emberek hitványak és gonoszak, hogy a célok elérése kiábrándító, mert amit elértünk vagy megszereztünk, annak létezését megszokjuk és elveszti ránk nézve örömköző jellegét, ugyanazon dolognak a hiánya azonban

állandóan fájdalmasan hatott; fölismerjük tehát, hogy az örömek és fájdalmak nincsenek arányban és hogy életben a fájdalom tulnyomó. És fölismerünk száz más igazságot, amely a boldogságot megöli.

És e bölcsességből keserűség csurog az életünkbe és pesszimistákká válunk. Fennen hirdetjük, hogy csak az ostoba és a tudatlan boldog. Ámde ekkor már nincs igazunk. Lehet, hogy az ostoba boldog, mert nincsenek vágyai és céljai, miután, amiről nem tud, annak a hiányát nem érzi az ember, lehet, hogy az ostoba boldog, ámde nem tud róla; hogy ő boldog, ezt csak a bölcs tudja, aki nem kérhet, de nem is kér ebből a boldogságból. Mert hiszen az ilyen öntudatlan boldogság nem az igazi; az igazi boldogság öntudatos és állandó lehet csak; ez pedig lehetetlen. E sivár alternatívák átkos köreiben vergődik az ember.

Világos, hogy az emberélet célja a boldogság céljának elvetése után nem lehet egyéb, mint a fájdalmak csökkentése és megszüntetése, bár ez új célok új vágyakat és új szükségleteket, tehát új fájdalmakat fognak teremteni, ami újabb elégedetlenség és újabb boldogtalanság szülője lesz. Ámde mivel e célok elérhetőbbek, a fájdalmak már enyhébbek lesznek. A küzdelem persze megmarad és kell is hogy megmaradjon. Annak lendülete nélkül nem is volna érdemes élni.

Ugy látszik, mindnyájan a boldogság vágyával születünk, de az ember testi és szellemi alkata miatt alkalmatlan és képtelen a boldogságra.

Persze ezek sötét gondolatok, amelyekben nagyon nehéz megnyugodni; olyanok, amelyekkel mégis meg kell barátkoznunk. Mert ha az élet céltalán, rossz és reménytelen is, ezt nem kell ismételtén bebizonyítani; végre is, ha már megszülettünk és itt vagyunk, élni csak kell és az egész emberiség nem lehet öngyilkos. És ha a boldogság nem is érhető el és bár a halál rettenetes és bár az élet céltalán és szomorú, mégis javítható, sőt megbarátkozva a szörnyű igazságokkal, talán a művészetek még kellemessé is varázsolhatják. Hiszen az ember oly hamar bizó, oly szívesen ámitja önmagát és oly könnyen elhitethető vele, hogy vannak dolgok és pillanatok, amelyek kárpótolnak mindenért.

(Folytatása következik.)

Néhány alexandrinus egy halott szerelem felett.

Folyik a víz lassan. Visznek az emlékek,
Ugy látom már arcát, mint oltári képet,
Glória kódében, titokzatos távol,
Mintha nem is lenne ebből a világból.

Eltemettem csendben magamat is immár,
Hadd mondjak egy verset most a hamvaimnál,
Régi Lengyel István sirján az új Lengyel
Hadd békéljen meg az első szerelemmel.

Mint gyerek, kit anyja puha karja ringat,
Ég fehér kódében bóbiskol egy csillag,
Alig-alig látszik fehér kicsi lángja,
Messzi a boldogság boldogtalansága.

Szerelmem, kis csillag sorsom égi boltján;
Nem ráz, elviharzott már a régi orkán,
S mint az ég mosolyog, ha a vihar elül,
Békesség ömlik el szivemben itt belül.

Édes volt a méze, mézes volt a mérge,
Kicsurgott ami a mellembe nem tért be,
Igy lett mézes s mérges egy kis darab sorsom,
Mit most a sirba vitt fekete koporsóm.

Legyen álmod könnyű, nyugalmas és édes,
Ég veled szerelmem; minden földi véges,
Igy kellett hát lenni; el kell e helyt válnunk,
Most biz' nehéz lesz már egymásra találunk:

Talán egyszer mégis utra kelek újra,
Uj szivhez kormányoz a tréfás sors uja,
Elönt a hajdani boldog lázak árja
S dalolva pattan fel a koporsó szája.

Lengyel István.

Saison.

Tél kilencszáztizennyolcban.

— decz. 13.

Istenem, Istenem. Künn hull a hó és a tél bólogat felénk, a komor égbolt elkinzott testünk fölé rázza pihéit, egy szörnyűséges tél köszönt itt, egy hosszú tél, három zimankós hónap és a megijedt fuvolás, ki nyári ablakok alatt szokott csak dűdöröszni, fázósan kapkodja ujjait s így fuvoláz: a tél, a tél. Ki emlékezik még barátságos meleg szobákra, hol a költő szerint a boldogság tanyáz? Ki tudja elfeledni a vaskályhák áttüzesedett színét, ezt az elevenen sütő pirosat, a kis szobák és szegény álmodók biborát, mely alkonyattal széthinté színét a butorokra, emberekre, s megejtette a szomorkodók szívét. Ki emlékezik hajdani hóhullásokra, egy sikongó régi tél játékos öröme az utczasarkokon a gesztenyesütők kemenczéjére, melyeknek hogyha felemelték fedelét, szikrák pattantak elő és a hamu kiröppent a kürtöből s mintha hamvazó-szerda volna, röpi a vigalmasok kabátjára.

Kedves álmodozó, jer, ülünk fel egy szánra, mely hajdan csöngetett ablakunk előtt, a világon milyen sok táj van és mennyi hó, ezt nem is képzeled. Jártál már Oroszországban? Képzeld csak, Szentpétervárott, vagy Moszkvában a trojkák nesz nélkül siklanak tova, a csatornákon megáll az elszivárgó vér és a Néván fehér jég tornyosul, az utczákon mankók kopognak, puskát visel a tengerész, egy hölgy fülbevalóit árulja, öreg ur alamizsnáért könyörög, a Kreml tornyai oly szépek és fehérek, mint szelid püspökök süvegei. Hinnéd, hogy ez mind rendben van, hinnéd, hogy a hó úgy hull, mintha az volna rendeltetése, hogy beborítsa a világot, mely esdekelve néz az ég felé. Istenkém, nagy hóhullás kellene az egész világ fölé, mely egyenletesen betakarna mindent, hogy ne volnának többé árkok és gödrök és ne volnának halmok, melyeken magyarul, angolul, oroszul, németül, olaszul, francziául és a világ minden szenvedő nyelvén ez áll: itt nyugszik — és odalenn az uniformis szála bomlanak és a mente szinte elfakul és a katona nem alhatik, mert messze otthonától, völgyekben és hegyeken és szét-szórtan az egész világon várja a feltámadást, míg a föld

fordul s nem gondol rájuk senki sem, csak a magános utazó, ki éjjélkor ijedten csapkod lovai közé.

Jer, kérlek, voltál-e már Párisban, hol most az öröm tombol s a boulevardok fényárban usznak? Lásd, itt most a poilu megdicsőül, a tömegsirok névtelenjei közül egyet a Panthéonba visznek, a gloire, melynek fénye már megkopott, mint valami régi napoleoni aranyé, most újra fényeskedik. Itt valaha magyarok is jártak, lelkesek és rajongók, a »Ville lumière« szegény pilléi voltak ők, kiknek elbódult emléke busan tévelyeg a Montmartre görbe utain. A serény ácsok, kiknek ősei egykor vérpádot vertek, diadalkaput építenek, a Grève-tér és minden sötét utca és sarok, mely hajdan történelmét látott, kivirul. A mámor, mint farsangi karnevál, végigvonul a városon, az ablakok világosak, az emberek jóllakottak, a halottak másik oldalukra fordulnak, mint akik nyugodtan alhatnak tovább.

Jer, meg se álljunk, míg meg nem látod a mesebeli város karcsu és különös tornyait, mely ott fekszik valahol emlékeidnek partján. Látod, ez itt Konstantinápoly, a müezzin oly busan énekel, hogy azt hiszed, egy tehetetlen és elhagyott nép óbégatását hallod tornyaitól. És ha a kóbor kutyákról már hallottál valaha, hidd el, egészen mindegy, hogy az éhező emberek eszik-e meg a kutyákat, vagy az éhező kutyák az éhező embereket, itt átértékelésnek nincs helye, ez egyformán az éhség diadala. Jer, tán London utczáin jobban vidulhatsz, ezek hűvös és nyugodt angolok, a kalmár megfontoltan oszt és szoroz és elkönyveli a háborút. Ha véletlen angol tiszt volnál, ki átutazóban Londonba érkezik, jelentkezel egy irodában, mire a legjobb társaság hölgyei hivatalból örököndek kedélyed felett s míg a bálteremben átkarolhatod derekukat, ők vidám tánczene mellett elfeledtetik veled, hogy valaha is voltál háboruban. A gondos családapa már körülnéz, hol kaphatja a legszebb pulykát, mivel a hagyományos Christmas turkey nem hiányozhat asztaláról, míg Berlinben, avagy Bécs városában éhesen fog a bethlehemes őr járkálni a kapuk előtt.

Jer, kérlek, Itáliában enyhe a tél és szenvedélyesek az emberek, ők azt hiszik, hogy győztek és ebből annyi igaz, hogy mi veszítettünk, ők egymás nyakába borulnak az utczán, míg a világnak vannak tájai, hol az éhségtől ellankadókat a közeli kapuig kell támogatni. Az élczlapok olcsó gunnyal szinezik képüket, mely nem méltó a történelmi sorsforduláshoz, a világnak pernyét kellene hinteni feje fölé és elvonulni kapuczinusbarátnak egy kolostorba.

És ha elfáradtál mind e képek láttán, sóhajts egyet és már itthon is vagyunk. Vigasztalódjál, ez talán az utolsó tél, mely sanyargat minket, ismételd, kérlek: talán, talán — és üzd el a kétséget magad felől, ez oly szép szó és a távoli reménység integet benne. Az utolsó tél, három zimankós hónap, mely zordonan zenél, december, a mély bőgő hurja fezonál a csendesülő zenekarban, a január részvétlenül füttyöl, a február még tétovázó muzsikusz — ki tudja milyen hangszerfő szólaltat meg a sors majd? Künn hull a hó, kedvesem, huzódj hideg kályhád mellé, az illúzió is melegít s gondolkozz, mit tesz e néhány szó: elvesztettük a háborút.

Bartha Ferencz.

HARMINCZ ESZTENDŐ.

XXX-ik évfolyamába lép az új évnegyeddél A Hét — de egy csepp kedvünk sincsen hozzá, hogy jubileumi ünnepet üljünk. Az ország — tegnap még mámorosan a szabadság és a függetlenség bódító borától — ma keserű szájjal, rémült szívvel és gyötrő aggodalommal néz a holnap elé; a határokon megriadt magyarok ezrei várják a megváltást az ország szívetől, itt pedig az idegen győzők katonái riogatnak bennünket. Hogyan üljük meg a magunk házi ünnepét, hogyan ünnepeljük örvendező szívvel a nekünk — és tudjuk: a magyar irodalomnak és a magyar kultúrának is — nevezetes évfordulót, mikor schol és schonnan sem sűt le a biztató reménység napsugara reánk, mikor fejünk felett s az ország feje felett is napról napra egyre vészesebben gomolyognak a fenyegető felhők? Hogyan örülünk az immár hátunk mögött lévő 30 esztendőnek, mikor nem tudhatjuk: lesz-e még újabb 30 esztendeje a magyarságnak, a magyar kultúrának? Mit ér az a jóleső tudat, hogy az elmúlt 30 esztendő alatt A Hét mindig elől járt a politikai, a művészi és a gondolatszabadság magyar harcászata között, bátor szívvel, megalkuvás nélkül, ha nincs rá semmi garanciánk, hogy fog-e még élni a magyarság ezzel a kivívott szabadsággal? Mit ér a büszke önérzet, a jóleső elégtétel, hogy mindenki, kivétel nélkül mindenki, aki ma valaki a magyar irodalom firmamentumán, A Hét égboltján kezdte meg pályafutását, hogy innen indultak utjukra a ma legragyogóbb művészestőkösök is, ha most meg kell inognia a legszilikaszilárdabb hitnek is, hogy ezek a csillagok valaha még egy boldog Magyarországra mosolyoghatnak?

Mégis, vérző szívvel, gondterhelt agygyal és megrokant hittel és egyre halványodó reménnyel bár, de mégis csak megindulunk a XXX. esztendőben is. Ugy érezzük, gyávaság volna harcz nélkül megadnunk magunkat s úgy érezzük, a letipott magyarságnak most még inkább szükség van a vigasztaló magyar igére, mint valaha. Annak a magyarságnak, mely magyar impérium alatt marad: azért, hogy meg ne szűnjön lángoló szóval, tollal és tettel harcolni tőlünk elszakított véreink igazáért; annak a magyarságnak pedig, melyet idegen járom alá kényszerít az erőszak: azért, hogy el ne veszítse hitét, reménységét, bizalmát egy boldogabb magyar jövőben.

Ebben a rettentő korszakban a magyarságnak igazán nem marad más vigasztalása, mint a nyomtatott betű: az ujság, az irodalom, a tiszta és magasabbrendű művészet s A Hét — ahogy az elmúlt 30 esztendőben — ezentul is még fokozottabb mértékben akarja teljesíteni ezen a téren hagyományos kötelességét. A rajtunk is megsulyosodott s még egyre sulyosodó e nehéz időkben azonban közönségünkől is fokozottabb támogatást kell kérnünk, mert másképp el nem bírjuk a lap egyre növekedő terheit. A munkabérek, a papír, nyomda s minden nyersanyag árának állandó emelkedése mellett az eddigi áron már nem tudjuk előállítani lapunkat, így az új évnegyedtől kezdve A Hét előfizetési ára

egész évre 50 — korona,
fél évre 25 —
negyed évre 12 50

lesz s miután a szűkös papírmennyiség a lapok között kontingentálva van s minthogy így csak annyi lapot nyomathatunk, amennyire feltétlenül szükségünk van, tisztelettel kérjük: méltóztassék az előfizetések megújítása iránt sürgősen intézkedni. Mi ezzel szemben a 30-ik esztendő küszöbén csak megismételhetjük 30 év előtt tett fogadalmunkat — ezentul is azokért az ideálokért fogunk harcolni, amelyekért mi már 30 évvel ezelőtt megvittuk a magunk forradalmát: a politikai, a szociális és a művészi igazságért!

1918 december havában.

Kiss József.

INNEN-ONNAN.

△ Internáltak. A büszke Albion rideg önzése önzetlenséggé, áldott kedvességgé enyhül, mikor saját gyermekeiről van szó. Az angol polgárokról, akik szerte a világon kalandoznak és idegen fajták között meghordozzák a Szigetország nagyságát és tekintélyét. Jó apa volt mindig Anglia, gyermekei sorsát mindig a szíven viselte és gondoskodott véreiről a világ öt éves véres vajudása alatt is. Nem tehetett róla, ha keze nem ért el mindig oda, ahová akarta. Kinyujtani azonban kinyujtotta. És már ez a tudat is megnyugvás volt az angol polgárok számára. Nem felejtették el őket, mikor máshol felejtődtek. Itt felejtődött nálunk is néhány angol alattvaló a háboru alatt. Most értük küld Anglia. Egy katonabizottság jött Budapestre, hogy hazavigye Londonországba a szegény angol »internáltakat«. És milyen rettenetes csalódás: szabad angol polgárokat talált itt, amint a Ritz halljában és a Gerbeaud uzsonnaasztalánál kellemesen szórakoztak. Voltak ugyan internáltak is köztük, de azok magyarok voltak, akik az önrendelkezési jog ketreczéből nem tudtak kiszabadulni.

* * *

= Személyi hír. Hogy van a Károly bácsi? Jól, jól, jól. Hogy van a Vilmos bácsi? Jól. Jól. Jól. Azaz mégsem egészen úgy, ahogy a régi orfeumi kuplé mondja. Az egyik méla, a másik bus. A kettő összesen = mélabus. Vilmos bácsi különösen. Megtört, állítólag meg is tért. Komoly tervekkel foglalkozik. Valami polgári pályára szeretne menni, az építészire, vagy a mérnökre. Most már belátja, hogy egy négyemeletes házat könnyebb építeni, mint egy Hamburgtól Bagdadig terjedő Közép-Európát s hogy egy »es ist erreicht« kunkorodású hidat könnyebb emelni, mint Párisba bevonulni. Vilmos vezekel. S szomorúan látja, hogy már nem személyi hirt irnak róla a lapok, hanem rövid hirt, az újdonságok rovatában. Számúzva van a személyi »hirek« rovatából. Még egy-két hét s átvándorol a Vegyesbe. A vegyes rovat pedig csak cselédhágcsója a történelemnek.

* * *

△ Székelyek. Székely támad, székely bánja. Vagy nem bánja. Szegény, jó székely testvéreink: értjük nehéz bánatukat és elkeseredésüket, értjük és érezzük, hisz ami nekik fáj, nekünk is fáj, egyforma mértékben. Ahogy a románok szétterpeszkednek az erdélyi völgyekben, a székely havasok között, ez ráfekszik a szívünkre sulyos és vigasztalan álmok lidérce gyanánt. Mi sirunk és panaszkodunk a székelyekért, fogadkozunk és esküszünk, hogy ez nem maradhat így: kell jönni egy szebb kornak. Mi: Budapest, az ország, fogadkozunk. De székely támad a Gólyavárban, Budapest bánja. Hát igaz volna, hogy mi, elnyűtt polgárai a szenvedésnek, cserben hagyjuk testvéreinket? Hogy bus romlásukban ne gondolnánk rájuk? Hisz ez annyi volna, mintha önmagunk dölnénk a pusztulásba és saját véres kezünkkel vágnók ki szívünket. Felejsük el a Gólyavárat, ahol székely sasok együgyű gondolatok verebét költötték ki számunkra és térjünk vissza a székelyek szívébe. Mint ahogy szomorú véreink is azzal, hogy idejöttek mostoha elhagyatottságukban, megéreztek intuitive, hogy a léha és cinikus, kozmopolita mázzal bevont Budapest szíve nemcsak a székely szerelemre, de a székely fájdalomra is reagál.

* * *

= Királyi szanatórium. A gödöllői királyi kastélyból szanatórium lesz. A vadaskertben nehezen léleklzők fognak ózont szívni s elgyöngült lábbadozók botra támaszkodva tipegnek,

királyi lábakkhoz szokott fűvén. Mit szólnak majd az aranytapétás falak a nehéz sóhajokhoz? Mit szólnak majd a napfényű csillárok a szenvedők homályos szeméhez? Mit szól majd a sárga kavics a ráhullott könnyhöz s az előkelő csend a beteg polgártárs nyögdecslő hangjához? Mit szól majd a fényes ablak a hozzá támaszkodó fényes könyökhöz és a büszke küszöb a foltozott talphoz, a már alig élő talpvédőkhöz? A gödöllői park is meg fogja érezni az idők változását. Alkalmazkodni fog, leteszi a honpolgári esküt, gögös fái meghajolnak, nyugati nyelveken suttogó lombjai megszelidülnek. És a fatörzsek barátságosan adják oda magukat egy-egy kés alá, hogy szívét véssen beléjük, szívet, amit csak ezután fognak megismerni.

* * *

^ **Az ing.** Az ing egy darab keményített vászon. Nyaktól övig felsőtestedet takarja vagy a kirakatban diszeleg. Inkább diszeleg, mint takar. Feszít és procczoskodik. Fehéren vigyorg, beleröhög a képedbe, mert az egy drága ing, te csak egy olcsó ingetlen ember vagy! Kidülledt szemű, éhes, szálnalmas proletár, értéktelen senki az inghez képest, amely — 480 korona értéket reprezentál. Ezt az ing mondja és gazdája, a Rákóczi-uti kalmár, aki úgy szereti egyetlen ingét, hogy csak négyszáznyolcvan koronáért tud tőle megválni. Mert ő egy okos és egy szellemes is. Nem ragaszkodik feltétlenül drága ingéhez: odaadja neked, miután előbb lehuzta az inget rólad.

* * *

^ **Visszavándorlók.** Százezernél több amerikai utas kért utlevelet Európába. Várják az indulást, hogy átkeljenek az óceánon és rövbe érjenek öt keserves, hosszú esztendő nosztalgikus vágyódása után. Jönnek haza az amerikaiak Európába, százezer visszavándorló vonuló csapatában huszonötezeren álmata magyarok, kiket új munkára hív a köztársaság. Jönnek a tengerentuli fecskék, nagy Amerikából kis Magyarországra, a széntelen tél vissza nem riasztja őket, a nagy víz átringatja őket hamarosan. A föld üzte el őket, a föld most visszahívja őket, nem lehet ennek ellentállani. A föld, amely akkor, mint föld kiszaladt a lábuk alól és amely most visszahelyezkedik alájuk tizholdas parcella alakjában.

* * *

= **Golyó.** Liszt dr., a tudós egyetemi professzor nem tudta túlélni Németország összeomlását s golyót küldött a szívébe. A nagy Németország fia nem tudott élni a megtépázott hazában, melynek pedig minden fia egynyelvű s mely há darabokra török is, nem lesz idegen martalócok zsákmánya. Nem akarta megvárni a francziáknak Berlinbe vonulását, s a belga katonaságot, mely szigorú parancsként küldi előre, hogy a polgárok főbelövetés terhe mellett kötelesek a szembejövő belga tiszt elől letérni s mély meghajlással köszönni. Liszt dr. nyakas ember volt, kemény germán, képzeletben a járdán sétált, nem tért ki a belga tisztnek, nem köszöntötte s a megérdemelt halált maga osztotta ki magának. Liszt dr. német volt. Tisztán látjuk, mit tett volna, ha magyarnak születik. Azóta már felkelt volna sírjából és még egyszer agyonlőtte volna magát.

* * *

^ **Hajtók és vadak.** Ha nem tudtad máig, magyarom, mire való a népfelkelő, most megtudhatod. Hohenlohe herczég, volt bukovinai hadosztályparancsnok szívesen szolgál felvilágosítással. Eddig azt hitted, ugyebár, hogy a népfelkelő: katoná, hős és honvéd, aki a haza határait védi, vagy a had-

tápot biztosítja és jó öreg Werndl-puskáját kezében csóválván, úgy aprítja az ellenséget, hogy az már csodaszámba megy. Tévedtél barátom és honfitársam, aki ugyan nagy háborus tudós voltál a köruti kávéházakban, de a reglamához és a taktikához csak annyit értettél, mint az a bizonyos tyúk az ábécéhez. Hohenlohe most felvilágosít téged, egy kicsit későn ugyan, de jobb későn, mint soha. A tarfejű, ránczos, öreg népfelkelő »hajtó« volt a bukovinai hadosztályban. Övig erő, fagycs, hóban hajtotta puskacső elé az erdő vadjait. Kellemes, finom foglalkozás volt, katonai és vitézi foglalkozás. Volt munka elég. Mert amilyen vadakat ez a Hohenlohe kigondolt...

Művészet.

Fényes Adolf és mások.

A hat évvel ezelőtti *Fényes* Adolfot most is láthatjuk. Az ötödik terem »Szolnoki templom«-a naturalizmusának lágysággal, finomsággal, gyengédséggel, de annál kevesebb erővel festett tája és a »Szolnoki asszony és fia« élettelen, nyugalmas plaszticitásban kidomborodó portréja megszokott látásának, színt és tért teremtő atmoszférájának megtisztult palettájú kifejezője. Ezért hat meglepetésszerűen az új Fényes és ezért gondoljuk, hogy képzelt világának és egyszerűségkeresésének alapja egy kis művészi revolúció, ami bensőjében ment végbe, holott ez a revolúció teljesen azonos azzal a naturalista buvárkodással és fejlődéssel, ami *Fényes* Adolf kutató művészetét évek óta jellemzi. Ha a szabad elképzelésű Fényes stílusát elemezzük, ott találjuk benne a naturalista látás erős színezését, koncentrált s bizonyos tekintetben egyben koncentrikus hatásokra való törekvéseit és tökéletes naivsága, ábrázolásának a primitív iskolák törekvéseire emlékeztető külsősége egy Breughelbe ojtott Böcklinre utalnak. Egyszerűsítő módszere igen alkalmas minden nagyobb dekoratív feladatra és a tónusa néven dicsért aprólékoskodása is hatást vált ki a nézőből, de megint csak azokon a vásznon, ahol friss, erőteljes és tiszta felszabadulásának öröme festett képein skarlátvörös, szimpla piros, kromsárga és forrón világossárga kis szolnoki házakat fest háttérül, tehát éppen ott, ahol művészetének ereje és szépsége régi, járt utjaira appellálnak. Ezt legjobban az »Ábrahám és az angyalok« című képe igazolja, melyben minden bibliai törekvése mellett is genreszerűen kicsinyes és a bibliai mondát a minden színpompájában ragyogó magyar tájba transzponálja, galambduccsal, szalmakazlakkal és gémeskuttal. És ennél többet nem is kellene mondanunk róla. Új művészi filozófiája és törekvései, anélkül hogy abszolút igaz, áttetszően tiszta és érthető törekvéseiben való hitünket kizárnák, lehetővé teszik ezt az igaz egyszerűséggel átértett, őszinte hittel vallott művészetét, misztikus és rajongó értelmezésű témakörét, amelynek kisugárzása a Szent Ferencről festett vászna is. Mindazok, akik ehhez a művészek képzeletét, gyermekek szívét és tudósok gondolatát lenyűgöző szenthez közeledtek, valahogy éppen úgy tévedtek, mint Goethe, aki extázisba jött egy assisii pogány templom láttára, de Szent Ferenc templomát egyáltalában észre sem vette. Chateaubriand a »Génie du Christianisme«-ben a Caraccikat tette meg mintaképeknek, s a praerafaelisták biblikus, őszinte hittel vallott művészetét nem értékelte, de *Fényes* Adolf oly természetesen, egyben oly tiszta eszközökből fakadó művészettel próbálta megközelíteni, hogy annak az átértett művészetnek gyökeréig jutott el. Sokan lesznek olyanok, akik Assisiben járván, nem mulasztották el Over-

beck freskóit megnézni a Portiuncula-templomban, Szent Ferencz kunyhójának külső falazatán. Ehhez a közvetlen inspirációval adott művészetéhez lassu, fokozatos kifejléssel jutott el Fényes és megindítóan bensőséges Szent Ferencz képe az új Fényes Adolf miszticizmusának, érzelmi mélységének igazán jellemző dokumentuma.

Mindezt el kellett mondanunk a művész új kvalitásainak és új festői elemeinek megjelenésekor, mint ahogy nem szabad elhallgatnunk azt sem, hogy igen sok vásznán, de elsősorban a »Várostromon«, a »Várhegyen« és a »Téli tájon« a primitív elképzelést teljesen megdönti a tulzsfolt kompozicionális elem, a motivumoknak egyre ismétlődő mesterkéltisége és itt-ott a színelrakás erőszakossága. De tán éppen ez győz meg bennünket arról, hogy új törekvéseinek jelentőségteljesebb kialakulása nem fog soká késni.

Fényes Adolf kiállítása után tán nem is szabadna újabb képeket nézni, de legkevesebbé *Várady* Gyuláéit a »Képirók és képfaragók« helyiségében. Mert mit is mondhatnánk ezekről a tájképekről, a közvetlen pikturától annyira elütő, idegen lirizmussal átítatott vásznakról mást, mint hogy megfigyelésnél, kiszámítottságnál alig többek. Néhol feszül bennük benső közvetlenség, például a selmeczbányai képeken, tónusai is elég kellemesek, de a karácsonyi vásárok átlagán felül ezek sem nyújtanak komolyabb értékeket.

Ugyanez áll a *Nemzeti Szalon* téli kiállításának legalább kétszáz darabjáról is. De még itt is észre kell vennünk *Gullácsy* Lajos kusza, kísérteties fantáziájú színes rajzait, pasztelljeit, *Benjámín* Hermann pozitív tájképeit, *Csabai Ékes* Lajos kompozícióit, *Joachim* Ferencz erőteljes szincsomóju csendéletét, *Feiks* Alfréd finom izlésű nagy vásznát, *Makoldy* József gondos, áhítatos technikájú vízfestményeit, *Marlon* Ferencz érdekes téli pasztelljeit, *Moholy Nagy* László becsületes törekvésű portróját és *Zádor* István nobiles izlésű, őszintén megoldott interieurját.

Kázmér Ernő.

ZENE.

Zádor Dezső. Pesten egykor szegény ifju volt, aki talán a néptanítói pályára készült, de meggondolta s inkább világhíres énekes lett. Münchenben, Drezdában, Bayreuthban — mint Alberich! — s Berlinben (Gregornál) énekelt, úgy látszik azonban, megunta ezt is és miután közben néhány évig főhadnagy volt, főrendezőnek szerződött el Budapestre. Az operaházi palotaforradalom igazgatóul jelölte s a kultuszminiszter most hagyta jóvá a kollégák választását: Vajjon milyen direktor lesz? A színpadon megjelenésének férfiaságával, színjátszásának szuggesztív erejével, intellektusának ragyogásával, bariton hangjának érczével és melegségével és mindenekfelett mély és nagy kulturáltságával hatott. A művészet mesterségrésze virtuózként uralta őt, ezenfelül azonban meglátszott a játékán az is, hogy van fantáziája s leleményes, mint kevesen. Mind e tulajdonságoknak az operai igazgatói székben is hasznát veheti; férfiaság, szuggesztív erő, sőt: erély, kultúra, rutin, képzelem, lelemény, intellektus ott is elkel, sőt ott van csak szükség rá igazán s nem lehet kétséges, hogyha tapasztalatainak, tudásának kincsesházát megnyitja a volt kollégák előtt, abban mindenki számára akad olyasmi, aminek hasznát veheti s ő mégsem lesz szegényebb, akármennyit ad is magából. A krónikás csak azt sajnálja, hogy ami, véleménye szerint, a legértékesebb *Zádor* Dezső művészi egyéniségében, azt közkinccsé tenni a pesti énekesek között nem lehet, holott a közönséget büvölő szerek között éppen annak van a legbiztosabb hatása:

azt a képességet, hogy e művész mindent, muzsikát és drámát szituációt mélyebben, erősebben, differenciáltabban tud átérzeni mindenki másnál; azt, aminek az előadásán át kisugárzó forrósága megolvasztja s hajlékonytá teszi a nézőtérén a fanyar, a kételkedő, a cinikus, a spleenes lelket is: a szívét.

(F.)

IRODALOM.

Verseskönyvek.

Azt a négy verskötetet, amelyekről itt néhány sorban szó lesz, megilleti a komolyan elgondolt és becsületesen megokolt ítélet, mert mind a négy költő érdekes, fejlődéses, fájdalmas mestere a versnek, amit művészi fantáziával itt-ott preczízen, de sokszor negédesen, könnyedén, majd nehézkesen és feszesen írnak meg. Mind a négy verseskötet hangja tulzfutott és őszinte, ennek hiánya feszélyezne bennünket ítéletünkben s témáik olyannyira fontosak, sőt elgondolásukban is annyira költői problémák, hogy megoldásuk, érzésük és látomásuk tisztult mondanivalójuk jellegzetes, friss, közvetlen líra.

A precíz verseket *Emőd* Tamás írja a *Pesti Hegedű*-ben. Mig az »Otthon, 1910-ben« című versciklusa feminin lágyágával, sokszor tulzottnak ható érzékenységgel is sajátos értékeket mutat fel, addig a »Francia babák« már hiányos, józanon számító érzések kitalálása és az erősen chanson-jellegű és izű líráját átfogó páthosz majdnem minden egyes versében deklamációjuként hat. Nekünk a »Régi fejléczek« ciklusa tetszik legjobban, ebből is a »Bólyai«, »Shakespeare« és a »Kurucz takarodó«, mely utóbbiból eredeti, ősi, tudattalanul is a régi kurucz daloknak mindig és mindenkor érvényesülő formájában az az *Emőd* Tamás él, akit a pesti kabarék és mindenféle apró színpadok fiatalos tétovázásakor még nem fojtottak kabaréköltővé. És ez érződik minden versén, mert egyiket sem élte át önmagán, sejtelmek, megdöbönt érzések nem izgatták, nem bántották, — csak hangulatok, ezek pedig valóban csak zongoraszó mellett érvényesülnek.

A nehézkes, feszes versek poétája: *Havas* István. *Versék* című kötetében csupán és kizárólag az emberi világ érdeklő s morális lelkiismeretű líráját a kifejezés egyszerűségével és az érzések őszinteségével mégis annyira zártta, nehézkesé mélyíti, hogy minden egyes verse tipikus illusztrációja a magyar lírai költészet legutóbb lezárult korszakának. De ennek ellenére is észre kell vennünk sokszor pazarul színes költői képeit, kemény és egészséges sorait, fegyelmességét, lírája eszközeinek meghatározottságát, amit gyakran emberi filozófia fordít a problémás líra felé. Ilyen versei az: »1915 Szilveszter estéjén«, az »Orkán«, s ennek lendülete, ereje, Komjáthy Jenő pantheista verseinek hangjaira emlékeztet.

Forradalmi versek gyűjteménye a harmadik könyv és a poéta: *Tabéry* Géza. A versek nagy részét ismerjük, szeretjük — egy részük *A Hét*-ben jelent meg — és azokon át éreztük sablonölő, fordulóponthoz és kiemelkedett erejű lírájának jelentőségét, melynek kritikás beszámolója a legértékesebb és legőszintébb, egyben a legkevesebb méltatott magyar pacifista regény az »Át a Golgotán« volt. Ugyanez a biztos, egyenletes és mélyen járó emberi — tehát forradalmi — líra jellemzi minden egyes versét, czéltudatosan szuggesztív érzéseit, melyekből plasztikusan domborodik eléünk az elnyomatás négy esztendejének forradalmi katonája, akinek »Elégiá«-ja (1914 novemberében írta) s »Akkor« című verse a magyar forradalmi líra világosságot hintő reflektora. Aki plakátverseket akar, az ne vegye

kezébe ezt a kis könyvet, mert ebből a kis könyvből az új magyar líra különálló és elszigetelt fiatal harczosa lázad háborús múltja, kényszeres szenvedése ellen. Lélektanilag eddig csak a *Tabéry* Géza forradalmiságát tudtuk megérteni s a pesti kávéházak márványasztalos frontján íródott »vörös« versek kijózanítólag hatottak könnyen lobbanó érzéseinkre. A poéta könyvét Károlyf Mihálynak ajánlja, »aki kivezetett bennünket sötét börtönünkből«. Mi azokkal is szeretnénk e verseket elolvasatni, akik ebbe a sötét börtönbe csuktak bennünket, hogy lássák, mit érzett és hogyan élt emberi 1914-ben — Felsztin és Dobromil körül — egy magyar katona, akit Genf tavaszában ért fogadalom kötött a szent forradalomhoz.

Piros czimlapos könyv és a címe: *Szibéria*. A költő teljesen ismeretlen: *Varga* Hugó, akit nemcsak az tesz érdekessé, de főként értékesé, mert a hadifogság érzésvilágát végre őszintén, minden dekoratív és exotikus elem nélkül adja, hanem mert verseiben olyan erők támadnak lírává, amelyek egy ujrátörő és a sima, magától értetődött-ség l'art pour l'art-os raffinementjétől irtózó poétát revalálnak. Nem kiforrott tehetség, nem ír precíz, vagy nehézkes verseket, de új kilátásokra nyit utat, spontán új hangulatokat állít egy új világnézet talajára s »Himnusz«-ában a társadalmi átalakulás legsokatmondóbb utjelzőinek diadalát látja. Vannak furcsán és zavarosan elgondolt versei, irreális tapogatódzásai, impresszionista önfeledtségei is, de minden hebegő, esetlen motivumában megmutatja tragikusságát is.

K. E.

Jászai Mari: Színész és közönség. A nagy művésznő új könyvében azok a legszebb írások, amelyek — mint valami daczosan kemény márványba vésett kaméák — hü képet adnak tiszta, elmélyített és művészi élményeket érlelő nemes életéről. Ezek az írások a maguk frissességében és hangulataiban egyszerűek, líraiak, olyanok, mint amikor sajátosan egyéni kiindulása impressziók egyenletesen kerekítenek ki belső élményeket és mégis annyira az olvasókat szolgálják, hogy a személyes vonatkozásokon túl is a legnagyobb érdeklődésre és szeretetre tarthatnak számot. De a nagy művésznő csodált tehetségén és az ebből sarjadó tiszteleten kívül is ezek az írások és leginkább a »Művészet-e a színészet?« című, éppen olyan jellegzetes, nyugalmas, szélesen hömpölygő, megállapításos írás, mint amilyen jellegzetes és mégis lírai művészet a *Jászai* Mari minden alakítása. Kétségtelen, hogy a szép könyvet sokan fogják olvasni, bárha az egyszerűsége és természetessége mellett nemcsak intelligenciát, hanem némi esztétikai edzettséget és jártasságot is megkíván, de viszont mindezért bőven kárpótolt bennünket az illusztris író. A szép könyv a »Magyar írók társasága« kiadása.

Az első magyar köztársasági forradalom czímen újra megjelent *Szirmai* Antal udvari consiliáriusnak a magyar jakobinusokról még 1795-ben reakziós szellemben írott ismeretése, amelyet *Kazinczy* Ferencz jegyzeteivel és a tényeknek megfelelő beállítással 1811-ben adott ki. Több mint száz év után ez az értelmes könyvecske újra a legérdekesebb olvasmányává válik mindazoknak, akik az új Magyarország forradalmi átalakulásában sem feledkeznek meg a történelemtől, ahol éppen az 1795 május 20-i vérbe fojtott Martinovics-összeesküvés utal a mi napjainkra és a mi diadalmas demokracziánkra. Ugy gondoljuk, hogy igen kevesen foglalkoznak ma történelemmel, senki sem figyel elmúlt évtizedek, évszázadok elfojtott, vaczogó fogu keserűségére és arra sem, hogy a ma eszméiért 1795-ben negyvenhármát fogtak el, akikből heten haltak meg a »La Montague« elnevezésű jakobinus iskola eszméiért: Martinovics, Hajnóczy, Öz, Szentmarjay, Szolárscsik, Laczkovics és Sigray. Vértanúknak kellett a testvériséget

megszentelni, haláltmegvető szent embereknek, azoknak, akikről ez a hallatlanul érdekes könyvecske azt írja, hogy szépen, csendesen, emberek módjára mentek a halálba. A Herczka Árpád kiadásában megjelent könyvecske méltóan válik ki a forradalmi röpiratok és könyvecskék zagyva sorából és minden valószínűség szerint sokan fogják olvasni.

A lányok. *Nyékhegyi* István kezdő író, a kezdő íróknak minden naivitásával és kedves erényeivel. Nem lehet még irodalomnak nevezni ezt a könyvét, önmagában is megálló, objektív alkotásra még nem is mer vállalkozni, annyit ad tehát, amiben Madame de Sévigné óta az irodalom körül tapogatózó ambíciózus, kedélyben és érzésekben nem szükkölködő olvasók, minden routine nélkül is, a maguk természetes és őszinte megnyilatkozásával sikert arattak: levél-szerű naplót, könnyed csevegést zsúrtémákról, egy kis szerelem-filozófiát, társadalmi észrevételeket, mindazt, amit egy átlagon fölülemelkedő, jól nevelt fiatalember elmondhat és el nem mondhat a lányokról a lányoknak. Nem kell tragikusan venni a szerző igyekezetét, hogy »bonczasztalra« akar »sektetni minden nőt«, de viszont hiven és jellegzetesen tud fölvonultatni egypár elcsépelet leánytipust, ahogy a miniszteri segédfogalmazói ideológiában a budapesti és vidéki lányok megjelennek s akiknek bizonyára mulatságos olvasmány lesz a kis könyv.

— **Az Ujság Naptára**, Szöllösi Zsigmond szerkesztésével, szennázciója a karácsonyi piacnak. Bő szépirodalmi részen kívül annyi gyakorlati utbaigazítással és tájékoztatással szolgál, hogy szinte nélkülözhetetlenné válik a családban, vállalkozásban, kereskedelembe, iparban és minden elképzelhető viszonylatban. Ezt az értékes naptárt Az Ujság minden előfizetője megkapja karácsonyra. Könyvtári forgalomban Az Ujság Naptára nem kapható.

HETI POSTA.

H. I. Budapest. Artisztikus, finom sorok, egy kedves leánylélek intim vallomásai. Kár, hogy még hiányol van a formaművészetnek. Majd megvárjuk újabb jelentkezését.

Halotti gondolatok. Tényleg halottak. Eltemettük.

Homo. Csinos kommentár: »A vers par excellence emberi érzéseim transponációja.« Értjük. De hogy érti Ön?

L. B. Várjuk a folytatását. Üdv.

V. Z. Budapest. Egy halványlila Kosztolányi-lányról és egy bibortsiró Ady-némberéről ír. A verssel, sajnos, megprezentelt bennünket, most kárpótlásuk küldje be legalább a lila nőket.

M. I. Iván. Hogy mi a hibája szindarabjának? Csak az, hogy megírta.

F. I. Tiszánál. Nincs komoly tehetsége, nem biztathatjuk.

A. J. »Ironikáról« szó sincs. Inkább talán Veronikáról. Azonban a spanyol kifogás »fiatal«. Bíráló szót szívesen, levelet elvből sohasem.

E. L. Budapest. A cikk írója igen sajnálja, hogy a Rosztandról írottakat félreértette. Itt nincs rá tere, hogy erről bővebben írhasson, kéri címét és nevét s levélben készséggel fejti ki álláspontját.

Munkaadó. Igaza van, most csakugyan lenne munkaalalom és munkalehetőség, de nincs munka. Munka is volna, ha nem hiányzana, aki kezébe vegye a munkát. De nincs munkás. Nem is volt soha ebben az országban. Aki kevés volt, az mind fejmunkássá vedlett egyszerűben. Fej nélküli fejmunkássá. Most van sok fej, mely nem nevezhető fejnek és nincs kéz, amely — ha a szerszámot kezébe fogná — kéznek volna nevezhető.

H. S. Budapest. A levélben említettekről nem tudunk semmit, a most küldöttöket el fogjuk olvasni és sorsukról majd értesítjük.

M. D. Budapest. »Bár ismeretlenül?» — hisz éppen ez a baj! A »barátságos üdvözetet« azonban így is hálásan köszönjük. A beküldöttokről lehet beszélni.

Nem közölhetők: Hajnal. Első szerelmem. Szonett. Buskomorság. Álomkép. Orosz költőkből. Galambok. Szférák zenéje. Szonett. Az ő sirjára. Gyöngyszemek. Az utca lánya. Gyémánt. Szellemi munka. Wilde Oszkárhoz. Elhagyott a fantáziám. Márta meg Sára. A hadiözvegy mártírsága. Gondolsz-e rám? A ligetben. Hozzád jöttem.

Kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Helyettes-szerkesztő: VIDOR MARCEL.

Kiss József háborus verseinek második, bővített kiadása három koronáért megrendelhető A HÉT kiadóhivatala utján (Népszínház-utca 22.) és minden könyvkereskedésben. Portó és ajánlási postadíj 35 fillér.

Pannónia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett

Emésztést elősegítő
nyálkoldó
savkiszűrés

MATTONI
GISSHÜBLER
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIAS
SAVANYUVIZE.

FEST ■ ■ **VARGA** ■ TISZTIT

BELVÁROSI KELMEFESTO ES VEGYTISZTÍTÓ
GYÁR ÉS KÖZPONT: VII., ILKA-UTCZA 30. SZ.

FŐÜZLET: IV., KAMMERMAYER KÁROLY-U. 3.

FIÓKÜZLETEK:

VI., ANDRÁSSY-UT 61., VIII., JÓZSEF-UTCZA 6.

Mintafestés!

Külön vidék-osztályunk postai megbízásokat soron kívül intéz el.
Gyászfestés 10 óra alatt!

"STANDARD"
ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Alapítotott 1825. Edinburghban,
Angolhon. :: Magyarországi fiók:
Budapest, IV. kerület, Kossuth
Lajos utca 4. (Standard-palota.)

Évi bevétel.....	37.311.850 korona
Kiutalt nyereséményrészek	196.080.000 "
Vagyon	309.381.515 "
Halálesetek folytán kifizetve	691.878.000 "

A Standard-kötvények nevezetesebb előnyei:

Készségtelen biztonság. Alacsony díjak. Szabad világkötvények. :: Kötvények érvénybentartása díjfizetések elmulasztásánál. :: Tőkésítés és előre megállapított visszaváltási érték. :: Megtámadhatatlanság. :: Feltétlen fizetés öngyilkosság esetében egyévi fennállás után. :: Szabad háborúbiztosítás népfőkelők részére. :: Díjtáblázatok kívánatra küldetnek.

Férfi- és női kalapok

alakítását legszebb kivitelben készít

LÖWY R. kalapgyár

Budapest, VII., Károly-körút 9. szám
Gróf Hadik-palota (az udvarban).

**MAGYAR-HOLLANDI
BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN**

Központi irodái:

VIII., Üllői-ut 4., II. em. és Baross-utca 1. földszint

HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)
házában

Kiss József: Avar

című legújabb verseskölete

Ára 5 korona.

Posta és ajánlási díj 60 fill.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában Népszínház-u. 22.

**HUNGÁRIA
ÁLTALÁNOS
BIZTOSÍTÓ RT.**

**Részvénytőke:
6,000.000 K**

Telefon:
153-98

Központi iroda

**BUDAPEST, VII. KERÜLET
KÁROLY-KÖRUT 3. SZÁM.**

A HÉT 1912-1917

teljes évfolyamai

még néhány példányban

kaphatók és megrendelhetők évfolyamonként

postadíj és csomagolással

együtt **20** koronáért

A HÉT kiadóhivatalában Budapest, VIII. ker.,
Népszínház-utca 22

A legbővebb és legnagyobb arányu világ-
hírszolgálatot terjesztő magyar napilap

AZ UJSÁG.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	88.—	korona
Félévre	44.—	"
Negyedévre	22.—	"
Egy hónapra	7.80	"

Megrendelőczim: AZ UJSÁG Kiadóhivatala, Budapest, VII., Rákóczi-ut 54. szám.

Est
A GYÖNYÖRŰ NAPTÁRT
AZ UJSÁG minden előfizetője
INGYEN KAPJA
KARÁCSONYRA

Rendelje meg AZ UJSÁG-ot!